

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

พ.ศ. 2550

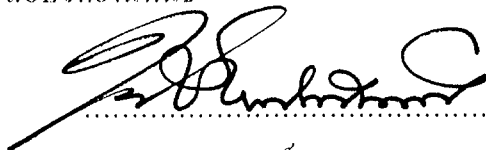
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

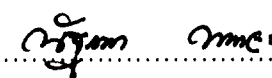
ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
ชื่อผู้เสนอวิทยานิพนธ์	นางจอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์
หลักสูตร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงส์
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณิชูรดา วงษ์นายะ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และงานประสานการจัดบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
กำแพงเพชร อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

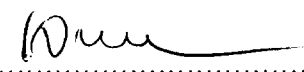

.....อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา รักการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงส์)

.....กรรมการที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณิชูรดา วงษ์นายะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ทวนทอง เขาวีรดิพงษ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณิชูรดา วงษ์นายะ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ เป็นอย่างยิ่งจนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองสำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในระหว่างศึกษาและขอกราบขอบพระคุณอาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย วงษ์นายะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทรិวงศทิพย์ ดร. ภาคภูมิ อินทวงศ์ อาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร นายเทิดเกียรติ ชินสรนันท์ นายเทศมนตรีอำเภอแม่สอด นายสมเกียรติ กุลกิติเกตุ ผู้อำนวยการศูนย์ท่องเที่ยวและนันทนาการ จังหวัดตาก ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความสำเร็จและมีคุณค่า

ขอขอบพระคุณนายกเทศบาลท่าสายลวด นายอำเภอแม่สอด ปลัดอำเภอแม่สอด นายกสมาคมท่องเที่ยว จังหวัดตาก ผู้อำนวยการศูนย์ท่องเที่ยวและนันทนาการ จังหวัดตาก ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อาวุโส ประชาชนในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด ตำรวจท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด และนักท่องเที่ยวทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุดคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแก่ บิดา มารดา และครู-อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และอบรมสั่งสอนผู้วิจัยมา

จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
บริบทพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	28
สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด.....	49
วิถีชีวิตชุมชน ตลาด หมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม.....	53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	57
วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	57
ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	59
4	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	61
ตอนที่ 2 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	65
ตอนที่ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	77
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	86
5	90
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	90
สรุปผลการวิจัย.....	92
อภิปรายผล.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	100
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC).....	106
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	110
ภาคผนวก ค กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการและรายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม เชิงปฏิบัติการ.....	117
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	120

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนและร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย 62
2	จำนวนและร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน.... 64
3	เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวในอำเภอแม่สอด..... 66
4	สถานที่ และเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาเยี่ยมชม กิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณีในอำเภอแม่สอด..... 67
5	เหตุผลด้านความรู้สึกพึงพอใจหรือความคุ้มค่าที่ได้เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอด..... 68
6	สภาพความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่อื่น..... 68
7	เหตุผลที่กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด..... 69
8	สถานที่และเหตุผลที่กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนเลือกที่จะมาเยี่ยมชม กิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณีในอำเภอแม่สอด..... 70
9	เหตุผลด้านความรู้สึกพึงพอใจหรือความคุ้มค่าที่ได้เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวด้าน วัฒนธรรมอำเภอแม่สอด..... 71
10	สภาพความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอื่น..... 72
11	การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอดของนักท่องเที่ยวชาวไทย..... 73
12	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องระบบการคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว..... 73
13	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องความเหมาะสมของเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม... 74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14	การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอดของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด..... 74
15	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องระบบการคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว..... 75
16	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องความเหมาะสมของเส้นทางเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม.... 75
17	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ แก่นักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย..... 76
18	สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในเรื่องสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวที่มีไว้บริการ แก่นักท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด..... 77
19	ความรู้สึกลูกของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด..... 78
20	สิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอด..... 79
21	ความรู้สึกลูกของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนต่อการท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด..... 80
22	สิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด..... 80
23	อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ของนักท่องเที่ยวชาวไทย..... 81
24	อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด..... 81
25	ความคิดเห็นด้านสิ่งที่ควรปรับปรุงด้านการประสบปัญหาในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย..... 82
26	ความคิดเห็นด้านสิ่งที่ควรปรับปรุงด้านการประสบปัญหาในด้านต่างๆ ของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด..... 83
27	แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอดของกลุ่มแกนนำ..... 87

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวสามารถเป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า ทำให้ประเทศต่างๆ ทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาต่างพยายามพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศของตนมากที่สุด แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Convention Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ แต่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เกิดความเสื่อมโทรม ไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548 : 2)

การท่องเที่ยวเป็นเส้นทางลัดไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมทั้งประเทศสังคมนิยมที่เริ่มเปิดประเทศ เช่น ในอินโดจีนและยุโรปตะวันออก ต่างมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวเป็นภาคบุกเบิกที่จะนำผลประโยชน์มาสู่ระบบเศรษฐกิจด้วยการลงทุนที่ไม่สูงนัก โดยหวังว่าการท่องเที่ยวจะดึงดูดเงินตราต่างประเทศ ทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้ (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด 2537 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้มีการตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาดังจะเห็นได้จากแผนนโยบาย กล่าวคือ เร่งพัฒนา บูรณะฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการ

รักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง (วงศกร ภูทอง และอลงกต ศรีเสน ม.ป.ป. : 228-229)

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่โดยมีธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการเดินทางระหว่างประเทศ ธุรกิจโรงแรม และธุรกิจรอง ได้แก่ ธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจการเดินทางในประเทศ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นธุรกิจที่กระตุ้นอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมก่อสร้างและการพัฒนาที่ดิน และยังส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลหลายประเทศให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในลำดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศในประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงาน กระจายรายได้ และหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ โดยได้ระดมทุนประสงค์และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ กล่าวคือ “พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งรวมถึง วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนการส่งเสริมไทยเที่ยวไทย และการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน” พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality Tourism Destination) ภายในปี 2551 (มาตรฐานการท่องเที่ยว 2548 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ในหัวข้อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ไว้ดังนี้ คือ เพื่อเป็นการเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน และใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว 2545 : 71)

จากความสำคัญดังกล่าว จังหวัดตาก โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดที่จัดได้ว่าเป็นเขตพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย สามารถทำรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยังคงสภาพความสวยงามตามธรรมชาติแบบดั้งเดิมอยู่ ซึ่งควรต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ภาคการผลิตและบริการต่างๆ ในชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่นนั้น (สารคดีเที่ยวทั่วไทย 2549:116)

นโยบายด้านการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวได้ถูกกล่าวไว้ในประเด็นของยุทธศาสตร์แผนงานการพัฒนาภาคเหนือตอนบนกับโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ในหัวข้อกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยว สรุป ได้ดังนี้ คือ สนับสนุนให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ รวมทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเช่น การจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (ไทย พม่า ชูนาน ลาว) หอศิลปวัฒนธรรมประจำเมืองเชียงใหม่ และเชียงราย รีสอร์ทสุขภาพที่เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก สนับสนุนให้เร่งปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการให้เกิดวงจรของการท่องเที่ยว (Tourism Loop) ที่มีความหลากหลาย การปรับปรุงระบบข้อมูลการท่องเที่ยวให้ทันสมัย เน้นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโครงข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มประเทศในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นร่วมกัน และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งแต่ละประเทศควรรับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งบริการอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของตน และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวของไทยเข้าไปลงทุนในการพัฒนาบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น (อนันต์ เหล่าธรรมทัศน์ 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การท่องเที่ยวของไทย ในส่วนใหญ่มุ่งเน้นถึงประเด็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและยั่งยืน การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้น และนอกจากนี้ยังส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อเป็นการแสดงถึงความภาคภูมิใจของประเทศ และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และธรรมาภิบาลซึ่งการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบต่อไปอย่างมีคุณค่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอดจัดเป็นการท่องเที่ยวหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความป็นวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจ ชาบซึ่ง ต่อวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่ไม่เหมือนใคร เช่น เทศกาลงานประเพณีต่างๆ อันได้แก่ ประเพณีปีใหม่ม้ง (น่อเป๊ะเจ้า) ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเหล่ล่างลอง (แห่ลูกแก้ว)

ประเพณีแก้ปูชะตา ประเพณีต่างขอมต่อหลง (ถวายข้าวพระพุทธ) ประเพณีขึ้นธาตุเดือนเก้า ประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีปพันดวง ประเพณีงานตากสินมหาราชานุสรณ์ และงานกาชาด ประเพณีลอยกระทง การปล่อยโคมลอย ศิลปะการเล่นพื้นบ้านและการบริโภคอาหารพื้นเมือง รวมทั้งผลิตภัณฑ์อันภูมิ (พลอยอัด) และกิจกรรมชุมชนต่างๆ ตลอดจนความเชื่อ วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม ศาสนสถาน โบราณสถานต่างๆ ที่เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนอีกด้วย ดังนั้นจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องดูแลรักษาให้คงคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างยั่งยืนและสมควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืนควบคู่กับการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบไป (สารคดีเที่ยวทั่วไทย 2549 : 77)

เพื่อเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่าและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการท่องเที่ยวและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และหาแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อพัฒนาให้อำเภอแม่สอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดตากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด

จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 และ 2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวใน 3 ด้าน ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา : 2548)

1.2.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

1.2.2 การเข้าถึง

1.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

1.3 ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน

1.3.2 กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่

1.3.2.1 ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 คน

1.3.2.2 ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

1.3.2.3 ผู้มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 10 คน

1.3.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

1.3.2.5 อาสาสมัครด้านการท่องเที่ยวที่มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรม จำนวน

4 คน

รวมผู้ให้ข้อมูล 80 คน

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

สภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2. ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.1 ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

- 2.1.1 ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- 2.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
- 2.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
- 2.1.4 นักวิชาการเทศบาลตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
- 2.1.5 ตำรวจท่องเที่ยว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 1 คน
- 2.1.6 ผู้อาวุโส ตำบลแม่กู่ ตำบลท่าสายลวด ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตำบลละ 1 คน รวม 4 คน
- 2.1.7 ประชาชน ตำบลแม่กู่ ตำบลพะวอ ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตำบลละ 1 คน รวม 3 คน
- รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 12 คน
- ## 2.2 ตัวแปรที่ศึกษา
- แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ และมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ในอำเภอแม่สอด ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยว การได้สัมผัส การได้เรียนรู้ ชื่นชมถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมอันงดงามและโดดเด่นของชุมชนที่ไม่เหมือนใคร อันได้แก่ เทศกาลงานประเพณีต่างๆ กิจกรรมชุมชน ความเชื่อ วิถีชีวิต การบริโภคอาหารพื้นเมือง กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของชาวแม่สอด อีกทั้งยังได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นที่นับถือของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมถึง 3 ด้านดังนี้

1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้ หรือประสบการณ์ และชื่นชมความงดงามของวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนใครของชุมชนแม่สอด อันได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี งานเทศกาล ความเชื่อ วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม ศิลปะ ศาสนสถาน โบราณสถาน

โบราณวัตถุ การบริโภคอาหารพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้าน และกิจกรรมชุมชน

1.2 การเข้าถึง หมายถึง การคมนาคมขนส่ง ถนนหนทาง ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวในการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอแม่สอด

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยวทางในอำเภอแม่สอด อันได้แก่ ร้านอาหาร สถานที่พักแรม โรงแรม ร้านขายของที่ระลึกต่างๆ ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ยานพาหนะที่ช่วยในการเดินทาง เป็นต้น

2. สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง เหตุการณ์ หรือ สถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก

3. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก

4. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การแสวงหาวิธีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหา รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนในเขตพื้นที่ท่องเที่ยว ในการปรับปรุง พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ไม่มากนัก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. บริบทพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
  - 2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
  - 2.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว
  - 2.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยว
  - 2.4 องค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
  - 3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
  - 3.2 แนวคิดทางวัฒนธรรม
  - 3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
  - 3.4 เทศกาลและงานประเพณี
  - 3.5 ศิลปะการละเล่นพื้นบ้านและอาหารพื้นบ้านของอำเภอแม่สอด
4. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด
5. วิถีชีวิตชุมชน ตลาด หมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

อำเภอแม่สอด เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดตาก ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย อำเภอแม่สอด อยู่ห่างจากอำเภอเมืองตาก 86 กิโลเมตร ได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอมาตั้งแต่ พ.ศ. 2441 เดิมชื่อพระหน่อแก้ว ตัวอำเภออยู่ในที่ราบระหว่างภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นเทือกเขาในฝั่งประเทศไทย อีกส่วนหนึ่งเป็นเทือกเขาฝั่งสหภาพพม่า อำเภอแม่สอดมีพื้นที่ประมาณ 2,600 ตารางกิโลเมตร ประชากรมีหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า จีน อินเดีย กะเหรี่ยง เป็นต้น ประวัติความเป็นมาของอำเภอแม่สอดนั้นยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่าจะเป็นเมืองยอดของขุนสามชนที่เคยยกทัพไปตีกรุงสุโขทัยหรือไม่ ยังไม่มีผู้ใดพิสูจน์ได้ เมื่อดูตามสภาพบ้านเมืองของอำเภอแม่สอดนั้น ไม่พบว่ามีสิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่มียุคอยู่ในยุคของสุโขทัยได้เลย ฉะนั้นจึงน่าจะเชื่อได้ว่าไม่ใช่เมืองเดียวกัน ขณะนี้ ได้มีนักโบราณคดีพบซากเมืองโบราณอยู่ในป่าทึบ ในท้องที่อำเภอ

แม่ระมาด อาจจะเป็นเมืองยอดตามศิลาจารึกสุโขทัยก็ได้

อำเภอแม่สอด ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 512 กิโลเมตร

สภาพทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป เป็น ภูเขา และป่าไม้ และเทือกเขาสูงอันได้แก่ ทิวเขา

ถนนธงชัย สูงสลับซับซ้อนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของภาคเหนือ

ที่ตั้งและอาณาเขตของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูนและลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี และกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชรและนครสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

ภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

อากาศค่อนข้างร้อนในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม

การคมนาคมขนส่ง มีเส้นทางคมนาคม 2 เส้นทาง คือ ทางอากาศและทางบก ดังนี้คือ

1. สนามบินพาณิชย์ภายในประเทศ 1 แห่ง คือ สนามบินที่อำเภอแม่สอด

2. เส้นทางเอเชีย A1 เชื่อมระหว่างจังหวัดตากผ่านอำเภอแม่สอด-เมียวดี-ท่ามะละละหม่าง-ร่างกุ้ง-ประเทศสหภาพพม่า

3. ทางหลวงหมายเลข 12 จากอำเภอแม่สอด จ.ตาก-สุโขทัย-พิษณุโลก-เพชรบูรณ์ และสามารถเชื่อมกับจังหวัดขอนแก่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นทางหลวงขนาด 2 ช่องทางจราจร

4. ทางหลวงหมายเลข 1 กรุงเทพฯ-นครสวรรค์-ตาก-ลำปาง-พะเยา-เชียงราย เป็นทางหลวงสำคัญเชื่อมโยงกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่างๆของภาคเหนือ ในแนวเหนือ-ใต้ ระยะทาง 755.6 กม.

5. เส้นทางเอเชีย A14 เป็นเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามทางหลวงหมายเลข 12 ของไทย จากตาก-ขอนแก่น-หนองคาย-เวียงจันทน์

ทรัพยากรท่องเที่ยว

จังหวัดตากมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะจำนวนมาก โดยมีประเภทธรรมชาติ 28 แห่ง ประวัติศาสตร์โบราณคดีและศาสนา 11 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม 5 แห่งเช่น ซึ่งจำแนกทรัพยากรท่องเที่ยวได้ 3 ประเภทดังนี้คือ

1. ประเภทธรรมชาติ เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง อ.อุ้มผาง น้ำตกทีลอซู อ.อุ้มผาง การล่องแพลำน้ำแม่กลอง อ.อุ้มผาง อุทยานแห่งชาติแม่เมย อ.ท่าสองยาง เป็นต้น
2. ประวัติศาสตร์โบราณคดีและศาสนา เช่น วัดมณีบรรพต อ.เมือง วัดมณีไพโรสถ์ อ.แม่สอด วัดพระบรมธาตุ อ.บ้านตาก เจดีย์พุทธหัตถิ อ.บ้านตาก ตรอกบ้านจีน อ.เมือง เป็นต้น
3. ประเภทวัฒนธรรม เช่น ศูนย์วัฒนธรรมและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดตาก (คอยมุซอ) วัดไทยพัฒนาราม เป็นต้น

สภาพเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจการผลิตหลัก คือ เกษตร รองลงมาคือ การค้า บริการและสาขาเหมืองแร่ การค้าอัญมณี และเครื่องประดับ และการค้าชายแดนไทย-พม่า (ข้อมูลจังหวัดตาก 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 11, อ้างอิงมาจาก องค์การสหประชาชาติ 2506 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเด็น คือ

1. การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทาง (Travel) ที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดยมีการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้
2. การท่องเที่ยว หมายถึง จุดหมายปลายทาง (Destination) ที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือก

เดินทางไปเยือนและใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

3. การท่องเที่ยว หมายถึง ความมุ่งหมาย (Purpose) ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางคนหนึ่งอาจมีความมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546 : 4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการคือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ฐิติทธิ์ ชูชาติ (2547 : 1) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวกับการเดินทาง (Travel) สามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้ จนบางครั้งดูเหมือนว่าเป็นความหมายเดียวกัน แต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้ว การเดินทางกับการท่องเที่ยวแตกต่างกัน การเดินทาง หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่างๆ กัน หรือบางครั้งการเดินทางแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม และในอีกความหมายหนึ่ง การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความความสุขสบายในการเดินทาง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ดุษฎี ชุมสาย และณิพนัน พรหมโยธี (2546 : 6, อ้างถึงใน ฐิติทธิ์ ชูชาติ) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยว ไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร จากความหมายของการท่องเที่ยวแคบกว่าการเดินทาง การเดินทางอาจไปชั่วคราวเพื่อการพักผ่อน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยว แต่การเดินทางรวมถึงการออกจากที่พักเพื่อการประกอบอาชีพและการตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวร ดังนั้นความหมายของการเดินทางจึงกว้างกว่าการท่องเที่ยว ซึ่งคำทั้งสองนี้ใช้แทนกันได้จนดูคล้ายเป็นความหมายเดียวกัน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวคือ การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายปลายทาง และพักค้างคืนในสถานที่ต่างๆ นั้น ซึ่งเป็นการพักค้างคืนชั่วคราว ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวร การประกอบอาชีพหรือการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือท่องเที่ยว

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2537 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ การท่องเที่ยวเป็นเส้นทางลัดไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น อินโดจีน และยุโรปตะวันออก ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้คำนึงถึงด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในการหารายได้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการลงทุนที่ไม่สูงนัก เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้

วงศ์กร ภูทอง และ อลงกต ศรีเสน (ม.ป.ป. : 228-229) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ การท่องเที่ยวเป็นหนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินตราเข้าสู่ประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว โดยเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังนี้ คือ

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในส่วนภูมิภาค ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการรวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2. บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และธุรกิจชุมชนพัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยวและยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. เร่งพัฒนา บุรณะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวรวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาด้านความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

ในนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2546-2549 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ คือ

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายรัฐบาล

2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นตลาดเชิงรุก การเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกำหนดจุดขายของประเทศไทย (Positioning Thailand) ให้ชัดเจนมากขึ้น

3. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ และพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันจัดอุปสรรคทางการท่องเที่ยว และเป็นหนทางก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย

4. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้อัตลักษณ์แห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติ ภายใต้อัตลักษณ์ชาติ รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาด

5. เร่งรัดพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (E-Tourism) เพื่อรองรับการทำธุรกรรมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการดำเนินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการดำเนินงานด้านการตลาดด้วยระบบสารสนเทศ โดยมีกลไกการควบคุมและป้องกันเพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการนำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาล เป็นการสร้างงานให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ทุกระดับอาชีพ อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2536 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ในประเด็นของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐานไว้ว่า สาธารณูปโภคที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับแม้แต่คนท้องถิ่น ดังนั้น หากเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นไปก็จะเกิดการแอ่งแอ้งการใช้ทรัพยากรกับคนท้องถิ่นได้

มาตรฐานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) อ้างถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในด้านที่พักแรมที่สามารถดึงดูด

ใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในด้านธุรกิจด้านที่พักแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการเดินทางระหว่างประเทศ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก ธุรกิจด้านอาหาร ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในระดับรากหญ้า

วรรณภา วงษ์วานิช (2546 : 27-30) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้คือ ทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว การขนส่ง การต้อนรับนักท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2544 : 30) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก และสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 60-69) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่จำเป็น ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ไว้ดังนี้ เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงแต่ถ้าขาดเส้นทางคมนาคมขนส่งถึงแหล่งท่องเที่ยวแล้ว แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามประทับใจหรือมีคุณค่าสูงส่งเพียงใดก็ตามย่อมจะไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิง เพราะไม่สามารถเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวได้ จึงต้องมีถนนหนทาง สถานีขนส่งทางรถยนต์ ท่าเรือ และท่าอากาศยาน เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบในการศึกษา 3 ด้านดังนี้คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ตามทัศนะของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 60-69) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

ทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resources) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเข้าไปดัดแปลง อัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม ซึ่งจะเป็นสถานที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ความน่าสนใจในเรื่องรูปร่างลักษณะ ความสวยงาม ความน่าประทับใจ ประการที่สอง ความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว และประการที่สาม การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวมีเส้นทางคมนาคมและพาหนะในการเดินทางเข้าไปยังสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้จัดแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลักษณะเด่น แปลก สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจหรือแสวงหาความรู้ ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกตาม

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติได้ 2 อย่างคือ

1.1 ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ตามขบวนการธรรมชาติ (Renewable) ทรัพยากรประเภทนี้เมื่อใช้แล้วสามารถสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ได้ โดยการคืนรูปตามขบวนการธรรมชาติ แต่อาจสูญสิ้นได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หน้าผา ถ้ำ น้ำตก หาดทราย เกาะ

1.2 ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ และไม่มีการสูญสิ้น เช่น แสงแดด อากาศ กระแสน้ำ พลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานลม

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เช่น เพื่อการกีฬา การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ ศาสนสถาน ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 2 อย่างคือ

2.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดจากความเชื่อของบุคคลในชุมชน

2.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนสถาน เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาในอดีต หรือเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตของสังคมมนุษย์ในสมัยนั้นๆ เช่น วัด เมืองโบราณ เจดีย์ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์

องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 4 ประการคือ

1. สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกย่อยได้ 4 ประการ ได้แก่

1.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามประทับใจ เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว อันประกอบด้วย สถานที่ที่น่าสนใจ เหตุการณ์ที่น่าสนใจ สภาพภูมิอากาศ ตลอดจนที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

1.2 วัฒนธรรม วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ อันได้แก่ วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งวัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของ ศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของประชาชน จารีตประเพณีทั้งอดีตและปัจจุบัน

1.3 ชาติพันธุ์ เป็นการเดินทางเพื่อการเยี่ยมชมเพื่อนและญาติมิตร

1.4 แหล่งบันเทิง นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ เช่น ที่พัก อาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด นันทนาการ การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการเดินทาง

3. การขนส่ง (Transportation) หมายถึงการนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย

4. การต้อนรับ (Hospitality) การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความประทับใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ และมีความต้องการกลับไปท่องเที่ยวยังสถานที่เดิมอีก (ซูสิทธิ์ ชูชาติ 2546 : 29-41)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงทรัพยากรท่องเที่ยวไว้ว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวที่จะขายให้นักท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวและจำเป็นที่จะต้องสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ โดยสามารถกระทำได้ 2 ทาง คือ 1) การปรับปรุงทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น 2) พยายามที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆให้เกิดขึ้นมาอีก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว 3 องค์ประกอบดังนี้คือ 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางการคมนาคมขนส่งเข้าถึง และ 3) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยที่จะ “ขาย” หรือ “สินค้า” ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา “ซื้อ” ยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม
2. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา ได้แก่ สิ่งต่างๆที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
3. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (ศูนย์พัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา (มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

วรรณ วลัยวานิช (2546 : 27-30) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ

1. ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ได้แก่

1.1 ลักษณะทางภูมิประเทศ เป็นกระบวนการกระทำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติต่อสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละสถานที่ ทำให้เกิดการสร้างภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามหรือแปลกประหลาดซึ่งเป็นประโยชน์ในการดึงดูดใจความสนใจของนักท่องเที่ยว อันได้แก่ ภูเขา เนินเขา ที่ราบสูง เกาะ อ่าว ทะเลสาบ น้ำตก ถ้ำ หน้าผา และภูมิทัศน์แบบต่างๆ

1.2 ลักษณะภูมิอากาศ มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกเวลาที่จะเข้าไปท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม หรืออาจกล่าวได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวแห่งเดียวกันถ้าสภาพภูมิอากาศต่างกันจะทำให้ความสวยงามตามธรรมชาติที่ปรากฏแตกต่างกันไปด้วย

2. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นมรดกตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม อุปนิสัยใจคอ ตลอดจนรูปแบบของการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งจะมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป และความแตกต่างเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อันได้แก่

2.1 ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน พระราชวัง และสถานที่สำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

2.2 ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม หมายถึงการแสดงถึงรูปแบบของการดำรงชีวิตของประชาชนในแต่ละสังคม ซึ่งมีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ที่ต่างกัน เป็นสิ่งที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา เป็นสิ่งที่เจ้าของดินนั้นจะต้องรักษาไว้ด้วยความรักและความภาคภูมิใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองล้วนดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

2.3 การประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น ลักษณะของการประกอบอาชีพของประชาชนแต่ละท้องถิ่นเป็นอาชีพที่นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็นมาก่อน หรือการผลิตสินค้าที่แตกต่างไปจากบริเวณอื่นหรือเป็นการประกอบอาชีพที่มีขึ้นเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งเท่านั้น

2.4 การคมนาคมขนส่ง จัดได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่ นักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 155-162) ได้กล่าวถึงประเด็นดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวไว้ในหัวข้อธุรกิจการท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ

ธุรกิจด้านอาหาร-เครื่องดื่ม ธุรกิจด้านอาหาร-เครื่องดื่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องให้บริการอาหารแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีธุรกิจอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพราะนอกจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวแล้ว อาหารยังเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปชิมรสอาหารอร่อยแปลกพิเศษกว่าที่อื่นหรือเป็นอาหารเฉพาะแห่งโดยจำแนกได้เป็น 7 ประเภท คือ

1. ธุรกิจอาหารจานด่วน มีไว้เพื่อให้บริการอาหารแก่นักท่องเที่ยวที่รับประทานในร้านหรือซื้อออกไปอย่างเร่งด่วน ซึ่งมีราคาค่อนข้างต่ำ
2. ธุรกิจอาหารสำเร็จรูปเค็มี มีไว้เพื่อให้บริการอาหารสำเร็จรูปประเภทเนื้อแช่แข็ง เนย แชนนวิช สลัด และอาหารสำเร็จรูปประเภทอื่นๆ
3. ธุรกิจอาหารบุฟเฟต์ มีไว้เพื่อให้บริการอาหารที่ให้นักท่องเที่ยวช่วยเหลือตนเอง ซึ่งรวมทั้งอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งมีราคาเดียวและไม่สูงนัก มักพบมากในร้านอาหารใหญ่ๆ ภัตตาคาร และโรงแรมต่างๆ
4. ธุรกิจคอฟฟี่ช็อป มีไว้เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการความรวดเร็ว เป็นการบริการอาหารที่เคาเตอร์ ได้แก่ อาหารตามศูนย์การค้าที่มีผู้คนเดินผ่านเป็นจำนวนมาก
5. ธุรกิจคาเฟ่ที่เรียบง่าย มีไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้บริการตนเองซึ่งอาหารส่วนใหญ่ค่อนข้างจำกัดกว่าภัตตาคารทั่วไปซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการความรวดเร็วในการใช้บริการ
6. ธุรกิจอาหารกูร์เมต์ มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการบรรยากาศความหรูหราในการเลือกรับประทานอาหาร ซึ่งราคาค่าบริการค่อนข้างแพง
7. ธุรกิจอาหารเฉพาะเชื้อชาติ มีไว้บริการอาหารพิเศษเฉพาะรายการอาหารประจำท้องถิ่นหรือประจำชาติ เช่น อาหารไทยในแต่ละภาค อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น อาหารฝรั่งเศส อาหารอิตาลี เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบพื้นฐานของทรัพยากรท่องเที่ยวประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง การต้อนรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นแรงจูงใจสำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยว และเกิดความประทับใจกลับมาท่องเที่ยวใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวเดิมอีก

2. การเข้าถึง

ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นั่นคือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย เพราะในการเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อการ

ท่องเที่ยว สิ่งนี้นักท่องเที่ยวมักจะคำนึงถึงก็คือ ความปลอดภัย ความสะดวกสบายของสถานที่ที่จะไป ซึ่งถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบายในการบริการด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย และก่อให้เกิดผลเสียต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาเหล่านี้จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อท้องถิ่นหรือประเทศที่ตนเดินทางเข้าไปเที่ยว ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อประเทศนั้นๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าของท้องถิ่นหรือเจ้าของประเทศจะต้องพยายามทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย และมีความประทับใจในประเทศของตนให้มากที่สุด (วรรณ วลัยวานิช 2546 : 30)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 134-187) ได้กล่าวถึงด้านองค์ประกอบของธุรกิจท่องเที่ยวในด้านการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวไว้ในหัวข้อของธุรกิจการท่องเที่ยวไว้ดังนี้คือ

ธุรกิจด้านการขนส่งโดยสาร เป็นการบริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้จำแนกธุรกิจด้านการขนส่งโดยสารเป็น 4 ประเภทคือ ธุรกิจขนส่งด้วยรถยนต์ ธุรกิจขนส่งด้วยรถไฟ ธุรกิจขนส่งด้วยเรือ ธุรกิจขนส่งด้วยเครื่องบิน

1. ธุรกิจขนส่งด้วยรถยนต์ เป็นการให้บริการขนส่งด้วยรถยนต์จากที่อาศัยอยู่ประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยให้บริการทางรถยนต์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

1.1 รถยนต์โดยสาร เป็นการบริการขนส่งนักท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น 3 ประเภทคือ

1.1.1 รถยนต์โดยสารสาธารณะ เป็นรถยนต์ที่นำมารับจ้างขนส่งบุคคลเพื่อสินจ้างทั้งประจำทางและไม่ประจำทาง

1.1.2 รถยนต์บริการ เป็นรถยนต์ที่ให้เช่าเพื่อรับจ้างนักท่องเที่ยวใช้กิจการส่วนตัว แต่ไม่ใช่เป็นการให้เช่าเพื่อรับจ้างอีกต่อหนึ่ง

1.1.3 รถยนต์โดยสารส่วนบุคคล เป็นรถยนต์ที่ใช้ขนส่งพนักงานในกิจการของตน

1.2 เส้นทางถนน เป็นเส้นทางสำหรับรถยนต์วิ่งบริการไปยังที่ต่างๆ เมื่อมีถนนไปถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งได้ตามลักษณะได้ 5 ประเภทคือ

1.2.1 ถนนท้องถิ่น เป็นถนนที่ใช้สัญจรไปมาในท้องถิ่นภายในจังหวัด เช่น ถนนเทศบาล ถนนสุขาภิบาล

1.2.2 ถนนระหว่างท้องถนน เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างท้องถนนอาจเป็นเส้นทางเดียวกับถนนท้องถนน แต่ได้ต่อขยายเชื่อมระหว่างท้องถนนหรืออาจเป็นเส้นทางที่สร้างเพื่อเชื่อมระหว่างท้องถนน

1.2.3 ถนนพิเศษ เป็นถนนที่สร้างขึ้นเพื่อเชื่อมการสัญจรไปมาระหว่างชุมชนใหญ่ๆ ให้สะดวกรวดเร็ว มีการก่อสร้างโดยวิธีที่ทันสมัย พื้นถนนเรียบ บางครั้งอาจมีการเก็บค่าผ่านทางเพื่อชดเชยค่าก่อสร้างและบำรุงรักษา

1.2.4 ถนนวงแหวน เป็นถนนที่ระบายการจราจรคับคั่งในเขตเมืองในช่วงเวลาเร่งด่วน

1.2.5 ถนนระหว่างประเทศ เป็นถนนที่ใช้สัญจรระหว่างประเทศหรือถนนสร้างพิเศษตามสนธิสัญญาร่วมมือกันระหว่างประเทศ มีลักษณะกว้างขวาง ทันสมัย สะดวกในการใช้

1.3 สถานีขนส่งรถยนต์ เป็นสถานีที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด โดยให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด โดยให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด โดยให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด

1.3.1 เป็นสถานีที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด โดยให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด โดยให้บริการขนส่งผู้โดยสารขึ้นลงรถยนต์โดยสารระหว่างเมืองหรือระหว่างจังหวัด

1.3.2 เป็นสถานีที่เชื่อมโยงระหว่างรถยนต์โดยสารด้วยกันเองและระหว่างรถยนต์โดยสารกับการขนส่งประเภทอื่น

1.3.3 เป็นสถานที่รวบรวมปริมาณนักท่องเที่ยว ซึ่งต่างคนต่างมาคอยรถยนต์โดยสารตามที่ได้กำหนดไว้

1.3.4 เป็นสถานที่ให้บริการโดยเข้าไปจอดเพื่อเหตุผลทางเทคนิค เช่น จอดซ่อมเครื่องยนต์ จอดเติมน้ำมัน

1.4 ธุรกิจการขนส่งด้วยรถไฟ เป็นการให้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวด้วยรถไฟจากที่อาศัยประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อันได้แก่ ขบวนรถไฟโดยสาร เส้นทางรถไฟ สถานีรถไฟ

1.5 ธุรกิจขนส่งด้วยเรือ เป็นการให้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวด้วยเรือจากที่อาศัยประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อันประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังนี้ คือ เรือ เส้นทางเดินเรือ ท่าเรือ

1.6 ธุรกิจขนส่งด้วยเครื่องบิน เป็นการให้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวด้วยเครื่องบินจากที่อาศัยประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ คือ เครื่องบิน เส้นทางบิน ท่าอากาศยาน เครื่องช่วยการเดินอากาศ

3. สิ่งอำนวยความสะดวก

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะขาดเสียไม่ได้ บุญเลิศจิต ตั้งวัฒนา (2548: 149-187) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวไว้ในประเด็นหัวข้อธุรกิจในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

3.1 ธุรกิจด้านที่พัก (Accommodation) ธุรกิจที่พักเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถพักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย และปลอดภัย ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม เป็นธุรกิจที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะและแบ่งเป็นห้องพัก เช่น ธุรกิจโรงแรมต่างๆ ธุรกิจเรือนแรม หรือเพ็นซัน ธุรกิจบ้านพักในบ้าน หรือบ้านพักในฟาร์ม ธุรกิจ บังกะโล หรือกระท่อม หรือเรือนทัศนاجر ธุรกิจห้องชุด หรืออพาร์ทเมนต์ ธุรกิจหอพัก ธุรกิจ หมู่บ้านตากอากาศ ธุรกิจที่ตั้งแคมป์ หรือที่จอดรถคาราแวน ธุรกิจห้องพักพร้อมอาหารเช้า ธุรกิจ เรือแบบบ้าน

3.2 ธุรกิจอาหารและบันเทิง หมายถึงผู้ประกอบการธุรกิจอาหารไว้บริการด้าน อาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจอาหารจานด่วน ธุรกิจ อาหารสำเร็จรูปเค็ลล์ ธุรกิจอาหารบุฟเฟต์ ธุรกิจคอฟฟี่ช็อป ธุรกิจคาเฟ่ที่เรีย ธุรกิจอาหารกูร์เมต์ ธุรกิจอาหารเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ

3.3 ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (Tour Operation and Tour Guide) จำแนก ได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.3.1 ธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operation) ผู้ประกอบการธุรกิจการให้บริการ ด้านนำเที่ยว และมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น อันได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวภายในประเทศ ธุรกิจนำเที่ยวประเภทนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวประเทศไทย ธุรกิจนำเที่ยวประเภทนำนักท่องเที่ยวชาวไทยไปเที่ยวต่างประเทศ

3.3.2 มัคคุเทศก์ (Tour Guide) เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวไป เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมทั้งให้ความรู้ อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ โดยได้รับ สินจ้างเป็นสิ่งตอบแทน จึงถือได้ว่า มัคคุเทศก์เป็นบุคลากรวัฒนธรรมที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวและ จะเป็นผู้คอยชี้แนะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวทุกประเภท และมีส่วนช่วย

อนุรักษ์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เป็นผู้อธิบายให้ทราบถึงประวัติความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในขณะนำเที่ยว รวมทั้งเป็นผู้กำหนดเวลาเยี่ยมชมสถานที่ในการนำเที่ยว และคำถามหรือให้ข่าวสารอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ควบคุมยานพาหนะที่ใช้ในการนำเที่ยว นัดหมายเวลา จัดหาอาหารเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนรับส่งนักท่องเที่ยวถึงที่พักตามกำหนดเวลา

มัคคุเทศก์ จำแนกตามลักษณะธุรกิจนำเที่ยว ได้ 3 ประเภทคือ

1. มัคคุเทศก์นำเที่ยวนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย (Inbound Tour)

2. มัคคุเทศก์นำคนไทยไปท่องเที่ยวต่างประเทศ (Outbound Tour)

3. มัคคุเทศก์นำเที่ยวให้แก่คนไทยภายในประเทศ (Domestic Tour)

มัคคุเทศก์ แบ่งตามลักษณะความรู้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายถึง มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

2. มัคคุเทศก์เฉพาะ หมายถึง มัคคุเทศก์ ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า

3.4 ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก (Souvenir Business) เป็นธุรกิจให้บริการจำหน่ายสินค้าประเภทที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตน สินค้าที่ระลึกมักมีลักษณะที่สำคัญ 7 ประการคือ

3.4.1 เป็นสินค้าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยว

3.4.2 เป็นสินค้าที่หายากและราคาแพง เป็นสินค้าที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นต้นกำเนิดหรือมีชื่อเสียงในการผลิตสินค้าที่ระลึกประเภทนี้ ทำให้แน่ใจว่าได้สินค้าที่เป็นของแท้หรือมีราคาถูกกว่าที่อื่น เช่น อัญมณี หินแร่บางชนิด สารสมุนไพร ศิลปวัตถุโบราณ

3.4.3 เป็นสินค้าที่มีราคาถูกกว่าที่วางขายในภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว เป็นสินค้าใช้สอยที่นักท่องเที่ยวใช้ประจำวัน แต่มีราคาถูกกว่าที่ซื้อในภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว เช่น เสื้อผ้า เครื่องสำอาง เครื่องหนัง อาหารแห้ง

3.4.4 เป็นสินค้าที่ออกแบบผลิตภัณฑ์แปลกหรือมีประโยชน์ใช้สอย เป็นสินค้าที่มีความแปลกใหม่ในการออกแบบหรือมีประโยชน์ใช้สอยพิเศษ เช่น เฟอ์นิจเจอร์ไม้สัก อุปกรณ์แกะสลักต่างๆ

3.4.5 เป็นสินค้าที่มีรูปร่าง ขนาดและน้ำหนักเหมาะสมต่อการขนส่ง เป็นสินค้าที่ไม่เปราะบางหรือชำรุดง่าย

3.4.6 เป็นสินค้าที่ใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่นนั้น เป็นสินค้าที่นำวัสดุเหลือใช้ไร้ค่ามาแปรรูปเป็นสินค้าที่ระลึก ซึ่งจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม

3.4.7 เป็นสินค้าที่มีการแสดงขั้นตอนการผลิตให้นักท่องเที่ยวเห็นหรือทดลองทำ เป็นสินค้าที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการผลิตเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าของสินค้านั้น

องค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว

โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงสร้างที่เป็นสิ่งก่อสร้างหลักๆ ได้แก่ ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถโดยสาร หรือสถานีรถไฟ ท่าเรือ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ระบบการสื่อสารคมนาคมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวจะเป็นผู้จัดสร้างไว้ให้โดยอาศัยเงินงบประมาณ ซึ่งได้มาจากภาษีที่พลเมืองของประเทศเป็นผู้เสียภาษีให้กับรัฐบาล (นิคม จารุมณี 2544 : 57)

การสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่มีต่อการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงประเด็นด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยว (Sustainable Tourism) ไว้ดังนี้คือ

1. ต้องตอบสนองความต้องการทั้งแก่นักท่องเที่ยวและเจ้าของสถานที่ คนท้องถิ่น (Meet needs of tourists and host regions)
2. ปกป้องโอกาสอันมีค่าสำหรับอนาคต (Protect enhance opportunity for future)

ด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว (Ecotourism) ดังนี้คือ

1. สร้างงานสร้างรายได้ให้ท้องถิ่น (Supports local economy)
2. พัฒนาสาธารณูปโภคท้องถิ่น (Improves local infrastructure)
3. การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น (Preserves local culture)
4. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Conserves local nature resources)

ด้านการโฆษณาการท่องเที่ยว (Tourism Promotion) ดังนี้คือ

1. ตลาดนานาชาติ (International Market)

2. ตลาดภายในประเทศ (Domestic Market)

ด้านกิจกรรมทางการตลาด (Marketing Activities) ดังนี้คือ

1. การโฆษณาเผยแพร่ (Advertising and Publicity) ได้แก่

1.1 โฆษณาในตลาดภายในประเทศ ได้แก่ ทางโทรทัศน์ สื่อต่างๆ
แมกกาซีน หนังสือพิมพ์ วิทยุ

1.2. โฆษณาต่างประเทศ ได้แก่ ทางโทรทัศน์ นิตยสารระดับโลก

2. ประชาสัมพันธ์ ข่าว การให้สัมภาษณ์ การประชุมสัมมนา เทศกาลต่างๆ

(Public Relations)

3. การสนับสนุนการขาย (Sales Presentation)

4. จุดมุ่งหมายปลายทางและหนังสือเชิญชวนพิเศษ (Production of publicity materials)

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association – PATA) (2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้การสนับสนุนด้านความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และยังช่วยเหลือการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกในลักษณะที่จะทำให้เกิดความสำนึกถึงความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและประเพณีของภูมิภาคนี้ โดยได้แสดงเจตจำนงที่จะดำเนินการดังนี้คือ

1. ส่งเสริมและให้ความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในกระบวนการวางแผนไม่เฉพาะการท่องเที่ยว แต่จะรวมถึงแผนการใช้ที่ดินทั่วไป เพื่อเป็นหลักประกันว่าแผนงานที่ทำไว้จะได้รับความร่วมมือ และได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น

2. สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับสถาบันการเงินเพื่อเป็นการประกันถึงการพัฒนาเพื่อผลต่อเนื่องทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ

3. ผลักดันให้สมาชิกของสมาคม PATA ส่งเสริมการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของการท่องเที่ยวอย่างค้ำประกันถึงสภาพแวดล้อมให้แพร่หลาย และให้การรับรององค์กรต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องในทิศทางที่เหมาะสมและส่งผลยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน

ปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือมีจรรยาบรรณ สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมให้อื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวได้อย่างสมดุลในระยะเวลาที่ยาวนาน ยั่งยืนและก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้หลายมิติ ดังต่อไปนี้

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545 : 47) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทประชาชนในกระบวนการของการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมอย่างมีความกระตือรือร้น มีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดการทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 : ไม่ปรากฏเลขหน้า, อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ : 2539 : 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพคือ ถูกจังหวะและเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2534 : ไม่ปรากฏเลขหน้า, อ้างถึงใน ชินรัตน์ สืบสม 2539 : 24) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนผู้ที่ได้รับประโยชน์และ/หรือ ผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนามีสิทธิในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาได้

พัชรี ลิโรธ และคนอื่นๆ (2546 : 2-2) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

บุญนาค ติวกุล (2543 : 93, อ้างถึงใน สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินิสาร 2546 : 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการจุดพลังให้ชุมชนรับรู้ เรียนรู้ ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน เป็นการเรียนรู้ของชุมชนอันเกิดจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมกลุ่มทำงาน โดยมีการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมในการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมกันรับผิดชอบ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

พัชรี สิโรต และคณะ (2546 : 2-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการ 2) ขั้นตอนจัดทำแผนการมีส่วนร่วม 3) ขั้นตอนนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ

1. เตรียมทีมงาน เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผน ลักษณะและขนาดของทีมงานขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องตัดสินใจ ทีมงานต้องประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง เจ้าหน้าที่ที่ทราบขั้นตอนการตัดสินใจ ผู้มีความรู้ความชำนาญทั้งด้านเทคนิคการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร โดยเฉพาะ และเจ้าหน้าที่ควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะ ไม่ใช่เป็นเพียงนักประชาสัมพันธ์

2. ตรวจสอบสถานการณ์ภายในหน่วยงาน เกิดขึ้นหลังจากมีการเตรียมทีมงานเรียบร้อยแล้วและต้องมีการตรวจสอบสถานการณ์ภายในของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ ดังนี้

2.1 ตรวจสอบว่าประเด็นหรือโครงการที่ต้องตัดสินใจ เกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดวิธีการเฉพาะหรือไม่

2.2 ตรวจสอบข้อมูลว่าขั้นตอนการตัดสินใจในเรื่องนั้นเป็นอย่างไร มีกำหนดการหรือยัง

2.3 ตรวจสอบรายชื่อของผู้รับผิดชอบในการใช้ข้อมูลจากสาธารณะเหล่านั้น และผู้สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการแก่สาธารณะ รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ

2.4 ระยะเวลาในการจัดทำกิจกรรมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

2.5 ตรวจสอบงบประมาณที่มี เพื่อการดำเนินงาน ซึ่งทุกข้อมูลเป็นเรื่องที่ทีมงานต้องนำมาพิจารณาในการเลือกรูปแบบการมีส่วนร่วม

3. ประเมินสถานการณ์ นอกจากการประเมินสถานการณ์ภายในของหน่วยงานเจ้าของโครงการ สิ่งที่สำคัญมากในขั้นตอนของการเตรียมการคือการประเมินสถานการณ์ภายนอก ซึ่งหมายถึงสาธารณชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจ การประเมินสถานการณ์นี้ช่วยทำให้การออกแบบหรือกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมเหมาะกับชุมชน การเก็บ

รวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจเป็นการพูดคุยกับหน่วยงานในพื้นที่ ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

ขั้นตอนการวางแผน ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ระบุและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ละประเด็นการตัดสินใจย่อมมีผู้สนใจหรือได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน ตามประเด็นการตัดสินใจ ในขั้นนี้ทีมงานต้องดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

1.1 ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบจากการตัดสินใจนั้น

1.2 วิเคราะห์ความสำคัญและอิทธิพลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. คาดการณ์ระดับการโต้เถียง ขั้นตอนนี้ทีมงานต้องประเมินหรือคาดการณ์จากข้อมูลขั้นเตรียมการว่าระดับของการถกเถียง หรือการโต้แย้งจะเป็นอย่างไร โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด

3. ระบุเป้าหมายของการมีส่วนร่วม เป็นการระบุว่าอะไรคือวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการตัดสินใจ ซึ่งขั้นตอนการตัดสินใจ มีอยู่ 4 ขั้นตอนคือ

1) ขั้นการระบุปัญหา/ความต้องการ 2) ขั้นการศึกษาทางเลือก 3) ขั้นการประเมินทางเลือก 4) ขั้นการเลือกทางเลือก

4. ระบุเงื่อนไขพิเศษของชุมชน ขั้นนี้พิจารณาว่าชุมชนหรือพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือประเด็นการตัดสินใจ มีลักษณะหรือเงื่อนไขพิเศษที่อาจจะกระทบต่อรูปแบบการมีส่วนร่วม

5. การเลือกเทคนิคและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป้าหมายของการวิเคราะห์ที่ผ่านมาเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม โดยทีมงานต้องมีข้อมูลดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการตัดสินใจ

5.2 ข้อมูลที่ต้องให้กับสาธารณะ และข้อมูลที่ต้องได้รับจากประชาชน

5.3 ลักษณะหรือเงื่อนไขพิเศษ

6. การเขียนแผนการมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ความคิดชัดเจนและก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยในการประสานงาน และสามารถสื่อสารกับประชาชนได้ง่ายขึ้น ข้อมูลในการวางแผนประกอบด้วย

6.1 วัตถุประสงค์

6.2 ภูมิหลังและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน

- 6.3 ประเด็นสำคัญที่ต้องมีการปรึกษาหารือ
- 6.4 ระดับความสนใจ
- 6.5 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 6.6 กระบวนการตัดสินใจ
- 6.7 กิจกรรมการมีส่วนร่วม
- 7. ขั้นตอนนำไปสู่การปฏิบัติ

เป็นขั้นตอนหลังจากมีแผนการมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนการดำเนินการตามแผน ซึ่งต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการของแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วม และความตระหนักในความยืดหยุ่นในการนำสู่การปฏิบัติ และการตรวจสอบและปรับปรุงแผนการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หากมีการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องแจ้งผู้เกี่ยวข้อง อาจารย์ถึงประชาชนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่ง que แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2549 : 14)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืน และยังคงกล่าวถึงการท่องเที่ยวในอีก 2 ลักษณะ ดังนี้คือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์การเดินทางได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอ

ลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม และเมื่อพิจารณาตามการแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548 : 283)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 284-293) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้หลายประเด็นดังนี้คือ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วยการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม เช่น ด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อบัจฉัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งได้ 3 ประการ คือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 4 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายของที่ระลึก

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชน

ในท้องถิ่น โดยยึดหลักว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักว่าต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สำคัญมี 6 ด้าน กล่าวคือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้ง

ซากปรักหักพัง

- 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- 1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

อาหาร

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่างๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเรียนรู้

สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourisms) หมายถึงการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว และได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่ท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อความเพลิดเพลินและศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ อีกทั้งยังได้ความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม บนพื้นฐานความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourisms / Village Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม ได้แก่ การนวด การอบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบอย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ
2. เป็นผู้ที่ไม่ใฝ่เรียนรู้ เพื่อเพิ่มคุณค่าในการท่องเที่ยว เพิ่มพูนคุณภาพชีวิต เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คน และระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นๆ
3. เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ไปชม

4. เป็นผู้ที่มีอาชีพมั่นคง มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทาง ต้องการที่พักสะอาด ต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

5. เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความหวังใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน ชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น เพื่อได้รับความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ และเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันรักษาให้ยั่งยืนสืบไป

แนวคิดทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง “แบบอย่างหรือวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม” วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรต่างๆ ลักษณะอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมคือ เป็นการสั่งสมความคิด ความเชื่อ วิธีการ จากสังคมรุ่นก่อนๆ มีการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ วัฒนธรรมใดที่มีรูปแบบหรือแนวคิดที่ไม่เหมาะสมก็อาจจะเลือนหายไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นชาติให้ปรากฏ มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำแต่ละชาติที่เห็นได้จาก ภาษา อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด การแสดงออก หากจะแบ่งวัฒนธรรมด้วยมิติทางการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นได้ หรือจับต้องได้ เป็นการแสดงออกในด้านความคิด ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนของพฤติกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทักษะคติ ความรู้ และความสามารถ

2. วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม และพัฒนาจนถึงขั้นเป็น อารยธรรมก็ได้ เช่น การสร้างศาสนสถานในสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันพบในรูปแบบของ โบราณสถาน ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมเท่านั้นที่จะเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ต่างๆ งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลและงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมที่พัฒนามาเป็นสินค้าประจำท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอรรถาสัยไมตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ (วัฒนธรรมและประเพณี

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี และกิจกรรม จัดเป็น ทรัพยากรท่องเที่ยวในรูปของประเพณีท้องถิ่น เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และ ประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจในการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีชาวเขา ประเพณีบุญบั้งไฟ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานเทศกาลประเพณี และสวนสนุก (ศูนย์พัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

กรีน (Green 1972 : 75) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ไว้ว่า เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมให้บุคคลเกิดความรู้ รู้จักวิธีปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจน เข้าใจผลิตผลทางศิลปะ และดำรงรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาที่เหมาะสม

ลินตัน (Linton, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2536 : 4) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่าเป็นผลงานของความรู้ ทักษะคติแบบแผน พฤติกรรมหรือ ลักษณะที่สมาชิกใช้ร่วมกัน และถ่ายทอดยังรุ่นต่อมาได้

โรเจอร์ (Roger, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2536 : 4) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติ ร่วมกันของสมาชิกในสังคม รวมทั้งมีการถ่ายทอดสู่รุ่นต่อมา

บรูมและซีแลค (Broom and Zelaick, อ้างถึงใน เสน่ห์ นครสันติภาพ 2541 : 30) “วัฒนธรรม” เป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี ความชำนาญที่คนเรา ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 1) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือสิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญญาตัญญู เป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ซึ่งไม่ใช่ระบบที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นระบบที่มนุษย์สร้างขึ้น

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (อ้างถึงใน เสน่ห์ นครสันติภาพ 2541 : 30) ได้อธิบายความหมาย คำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ 4 ประเด็นดังนี้คือ

ประเด็นที่ 1 “วัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจาก การเรียนรู้มาก่อน

ประเด็นที่ 2 “วัฒนธรรม” เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการเรียนรู้ และถ่ายทอดของมนุษย์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากชนรุ่นอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3 “วัฒนธรรม” เป็นวิถีชีวิตมนุษย์หรือเป็นแบบของการดำรงชีวิต และสามารถจำแนกวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งออกจากสังคมหนึ่งได้ โดยไม่จัดลำดับชนชั้น วรรณะ

ประเด็นที่ 4 “วัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

จากความหมายของ “วัฒนธรรม” สามารถสรุปได้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี อุบาสัย และพฤติกรรมอื่นๆ ที่มนุษย์แสดงออก และปฏิบัติใช้ร่วมกัน จนสามารถถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อๆ มาในสังคมใดสังคมหนึ่งจนเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งจัดเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิต และไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบเป็นประเพณี ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และแสดงออกเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกัน มีการติดต่อโดยตรงเป็นระยะต่อเนื่องกัน อันเป็นผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่ง หรือทั้งสองกลุ่ม

โดยเหตุที่อำเภอแม่สอด เป็นอำเภอที่อยู่ติดประเทศสหภาพพม่า จึงประกอบไปด้วยชนหลายเชื้อชาติ หลายภาษา อันได้แก่ คนพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยภูเขา จีน พม่า อินเดีย กะเหรี่ยง ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ต่างอาชีพ ต่างขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างภาษา และวิถีการดำเนินชีวิตแต่ก็มีวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่ได้มีการรับเอาแบบอย่างกันมาผสมผสาน มีประเพณีที่ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาอีกมากมายของชาวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว อันได้แก่ ประเพณีปีใหม่ม้ง (น่อเป๊ะเจ้า) ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ล่อง (แห่ลูกแก้ว) ประเพณีแล้ฮู๊ยะตะก่า ประเพณีต่างซอมต่อหลง (ถวายข้าวพระพุทธ) เป็นต้น

ขนบธรรมเนียม เทศกาลงานประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่

1. ประเพณีสงกรานต์

ในวันที่ 11 – 17 เมษายนของทุกปี อำเภอแม่สอด ได้จัดงานประเพณีสงกรานต์ มีมหรสพเฉลิมฉลองเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและครึกครื้นตลอดงาน และในช่วงเวลานี้ก็มีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ซึ่งชาวอำเภอแม่สอด ได้ยึดถือปฏิบัติกันต่อ ๆ มาหลายชั่วอายุคน จนจัดเป็นประเพณี นั่นก็คือ วันคำห้วยปีใหม่ ซึ่งตรงกับวันที่ 15 เมษายน หรือเรียกว่า “วันพญาวัน” “คำห้วย” มาจากคำว่า “รดน้ำคำห้วย” การรดน้ำคำห้วย ก็คือการไปขอขมาลาโทษต่อผู้มีพระคุณ ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ที่อาจจะได้ล่วงเกิน ไม่ว่าจะผ่านทางกาย วาจา หรือใจ ตอนเช้าของวันที่ 15 เมษายน หลังจากที่ถูกกลับมาจากการไปทำบุญที่วัดแล้ว ผู้คนก็จะเตรียมนำรูป เทียน ข้าวตอก ดอกไม้ น้ำอบ น้ำหอม น้ำมัน ส้มป่อย สิ่งของติดไม้ ติดมือเป็นของฝาก หรืออาจจะเป็นน้ำ

เพียงหยดเดียวก็ได้ เพราะขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงของผู้ปฏิบัติ ไปทำพิธีรดน้ำคำหัว อันดับแรกก็จะรดน้ำคำหัวบิดามารดาของตนเอง แล้วจึงพากันไปตามบ้านของญาติผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ ระหว่างทางก็จะทักทายกันด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และน้ำที่สาครจนเย็นชื่นใจ เมื่อผู้หลักผู้ใหญ่รับของที่นำมาขอขมาลาโทษแล้วก็จะให้ศีลให้พร สนทนากันพร้อมทั้งนำขนมปีใหม่ ออกมาเลี้ยงลูกหลาน ซึ่งได้แก่ ข้าวแคบ ข้าวแตน ข้าวควบ ข้าวเกรียบ น้ำ ฯลฯ

2. ประเพณีปีใหม่ม้ง (น่อเป๊ะเจ้า)

ไม่มีหลักฐานหรือคำบอกเล่าที่ยืนยันเป็นข้อมูลที่ใช้อ้างอิงได้ แต่ก็น่าจะพิจารณาจากความหมายของคำว่า “น่อเป๊ะเจ้า” หากจะแปลตรงตัวคือ กินสามสิบ คำว่า น่อ หมายถึง กิน และคำว่า เป๊ะเจ้า หมายถึง สามสิบ สาเหตุที่เรียกว่า น่อเป๊ะเจ้า เพราะกว่าประเพณีนี้จะเริ่มจากวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันสิ้นเดือนทางจันทรคติ ชาวม้ง (แม้ว) จะนับเดือนทางจันทรคติ จากข้างขึ้น พอเป็นข้างแรมจะนับต่อแต่จะไม่มีคำว่าขึ้น เช่น ขึ้น 15 ค่ำ พอแรม 1 ค่ำ ก็จะนับเป็น 16 ถึง 17 จนถึง 29 หรือ 30 จะเป็นวันสิ้นเดือน การนับเดือนแบบนี้ ทำให้เดือนหนึ่งนับได้ 30 วัน พอสิ้นเดือน และเป็นวันสิ้นปีด้วย จะเรียกว่าเป๊ะเจ้า หรือสามสิบ เพราะฉะนั้น คำว่า น่อเป๊ะเจ้า น่าจะหมายถึงงานฉลองวันสิ้นปีหรือปีใหม่

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันสิ้นปีประมาณ 1 เดือน ผู้หญิงต้องเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่ ให้กับสมาชิกในครอบครัวทุกคน อาจเตรียมไว้คนละ 1-2 ชุด บางคนพื้นฐานะดีอาจมีมากกว่านั้น ก่อนถึงวันสิ้นปีประมาณ 10 วัน ผู้ชายต้องออกหาฟืน เตรียมไว้ใช้ฤดูกาลปีใหม่ (การหาฟืนปกติก็ทำแต่จะไม่เตรียมเอาไว้มากเท่ากับปีใหม่) และช่วงนี้ต้องมีการเตรียมเรียกขวัญพืชไร่ (อาจเปรียบได้กับแม่โพสพ) จะต้องเดินทางไปเรียกขวัญในทุกพื้นที่ที่ทำมาหากินในปีที่ผ่านมา โดยถือว่าการเก็บเกี่ยวพืชผลทางเกษตรนั้นต้องมีหลงเหลืออยู่บ้าง จึงต้องเรียกขวัญให้ไปเข้าทุ่งฉาง โดยมีความเชื่อว่าหากไม่เรียกขวัญแล้ว ในปีต่อไปจะทำมาหากินไม่ได้ เนื่องจากข้าว (พืชผล) จะหนีจากเราไป สำหรับอุปกรณ์ที่ใช้เรียกขวัญพืชผลก็มีรูป 3 ดอก จุดแล้วเดินไปรอบๆ ไร่ แล้วพูดว่า “ขวัญข้าวปลา ขวัญอาหาร หากตกลงนอนอยู่ที่ใดเก็บเกี่ยวไม่ได้ ขณะนี้ถึงวันปีใหม่แล้วขอให้ไปร่วมปีใหม่” จากนั้นก็จะถือธูปกลับบ้าน ช่วงประมาณ 1-2 วัน ก่อนถึงวันแรก 14 ถึง 15 ค่ำ จะมีการลั้หมู ซึ่งเป็นหมูขนาดใหญ่และอ้วนมาก หมูตัวนี้เรียกว่า หมูน่อจ๊ะ ซึ่งเป็นคำย่อของน่อจ๊ะเป๊ะ (ความหมายเดียวกับปีใหม่) การลั้หมูตัวนี้ ผู้ที่มาร่วมโต๊ะทานอาหารต้องดื่มเหล้าขาว (ขาวนำมาเพื่อใช้รินเหล้า ปริมาตรประมาณ 150-200 ซ.ซ.) การดื่มต้องดื่มให้หมดไปอีกเคี้ยว โดยไม่ยกออกจากปาก ในขณะที่เหล้ายังไม่หมด เจ้าภาพจะดื่มให้เหมือนเดิมและให้ดื่มใหม่

วันแรม 15 ค่ำ (14 ค่ำ) ตอนเย็นจะมีการเรียกขวัญ สมาชิกในครอบครัวโดยใช้ ไข่เท่ากับจำนวนสมาชิก การเรียกขวัญนี้รวมถึงขวัญเงินทอง ขวัญข้าวปลาอาหาร โดยการเดินไป รอบ ๆ บ้าน แล้วกลับมาเรียกที่ประตูอีก จากนั้นจะใช้ไม้ไผ่กวาดหยักไข่ตามบ้าน มาไก่เช่นผี และเช่นบรรพบุรุษ มีการนำกระดาษรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีรูตรงกลาง (เกิดจากการรวมไข่สี่วงเดือน เจาะ) ไปติดตามภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้เป็นประจำ คตินี้ถือว่าเป็นวันปีเก่าอยู่

เช้าวันขึ้น 1 ค่ำ นี้จะเป็นวันที่ต้องแต่งชุดใหม่ที่เตรียมไว้ (ก่อนแต่งก็มีการ อาบน้ำ จึงเป็นที่มาของคำว่า แม้ว อาบน้ำปีละครั้งในวันปีใหม่ แต่ความจริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้น) ในช่วง 3 วันของปีใหม่นี้จะไม่พบคนใส่ชุดเก่าเพราะความเชื่อที่ว่า ปีใหม่หากทำอะไรในช่วง 3 วันนี้แล้ว จะเป็นคนอย่างนั้นทั้งปี จากความเชื่อนี้จึงทำให้เกิดสิ่งต้องปฏิบัติในช่วง 3 วัน ดังนี้

1. อาหารต้องเป็นเนื้อสัตว์ล้วน ๆ ยกเว้นข้าวที่เป็นพืช
2. ห้ามใช้จ่ายเงินตรา
3. ต้องแต่งชุดใหม่
4. ไม่ควรนอนหลับ ช่วงกลางวันปีใหม่

ในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 3 ค่ำ นี้จะเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวมีโอกาสได้พบปะกัน โดยการเล่นลูกช่วง (ปีใหม่มั้งที่คนทั่วไปรู้จัก) สำหรับลูกช่วงจะเป็นของฝ่ายหญิงที่เตรียมไว้และ ต้องเป็นฝ่ายที่ไปชวนผู้ชายเล่น ผู้ชายใดที่ถูกใจสาว ๆ ก็จะถูกชักชวนให้เล่น การเล่นนี้เป็นโอกาส ให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้คุยกันได้รู้จักกัน และมีเป็นจำนวนไม่น้อยเหมือนกันที่การเล่นลูกช่วงนำไปสู่การ แต่งงาน

3. ประเพณีแห่ส่างลอง (แห่ลูกแก้ว)

แห่ส่างลอง แห่ เป็นคำเรียกในภาษาไทยใหญ่ว่า แห่ส่างลอง หมายถึง ลูกแก้ว ชาวไทยใหญ่และชาวไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอแม่สอด มักจะทำการบวช เณร ซึ่งเป็นลูกหรือหลานของตนเอง ในช่วงปิดภาคเรียนระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ทุก ๆ ปี เนื่องจากว่างจากการทำงานและลูกหลานไม่ได้ไปโรงเรียนทั้งต้องการให้ลูกหลาน ได้มีโอกาสได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในช่วงปิดเทอมนี้ด้วย

การจัดงานบวชลูกแก้ว (แห่ส่างลอง) นั้นถือว่า ผู้ที่บวชลูกชายตนเอง จะได้ บุญหรืออานิสงค์มากถึง 7 กัลป์ ถ้าบวชลูกชายคนอื่นจะได้บุญ 4 กัลป์ และถ้าบวชลูกชายตนเป็น พระภิกษุจะได้บุญ 16 กัลป์ ถ้าบวชลูกผู้ชายเป็นพระภิกษุจะได้บุญถึง 8 กัลป์ จึงมักจะมีผู้ที่ฐานะ ดีหลายคนจะนิยมนหาเด็กผู้ชายมาบวช โดยจะไปทาบทาม จากผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน และถือ เป็นการสร้างบุญกุศลร่วมกันด้วย

ลักษณะในการบวชเณรของชาวแม่สอดจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือแบบข่านหลิบ (บวชเรียบง่าย) คือผู้ที่ตกลงใจบวช พ่อแม่ผู้อุปถัมภ์ก็จะนำผู้ที่บวชไปโกนหัว นุ่งผ้าขาวพร้อมด้วยการนำสำหรับข้าว แบบข้าวหม้อแกงหม้อ ไปด้วย ไปวัดให้พระภิกษุสงฆ์ ทำพิธีบวชเณรให้ก็เป็นอันเสร็จ ซึ่งมีความสะดวกหลายประการ ทั้งยังเป็นการประหยัดทรัพย์

อีกวิธีหนึ่ง คือการบวชเณร โดยมีการแห่ต่างลง (แห่ลูกแก้ว) ซึ่งจะมีการแต่งตัวให้กับลูกแก้ว หรือต่างลงกันอย่างสวยงาม

โดยจะมีการตกแต่งประรำพิธี โดยแต่งตัวให้เด็กในลักษณะของต่างลงอย่างสวยงาม เมื่อพร้อมกันหมดแล้ว ต่างลงทั้งหมดก็จะเข้าไปรับศีลจากพระภิกษุสงฆ์

จากนั้นก็ให้นำต่างลงซีกอ (ถ้าเด็กตัวเล็ก) ซีม้า นั้รถ ตกแต่งอย่างสวยงาม (เด็กตัวใหญ่หรือผู้ที่บวชเป็นภิกษุ) แห่แห่นไปรอบตัวเมืองแม่สอด ขบวนแห่จะมีข้าวตอก ดอกไม้กันอย่างสนุกสนาน ขบวนต่างลงจะถูกนำไปยังบ้านของพ่อแม่เท่านั้น (เพราะถือว่าต่างลง คือเจ้าชายผู้มีบุญอันยิ่งใหญ่ มีศักดิ์สูงมาก) แล้วจะแห่ต่างลงไปยังศาลเจ้าเมืองซึ่งตั้งอยู่ที่ตลาดเหนือของอำเภอแม่สอด แล้วจึงแห่กลับมาที่วัด

การบวชเณร (ต่างลง) ถ้าต้องการแห่หลายรอบก็จะใช้เวลา 2 วัน ถ้าแห่รอบเดียวก็จะใช้เวลา 1 วัน เมื่อมาถึงวัดก็จะนำต่างลงไปโกนผม อาบน้ำแต่งตัวด้วย ผ้าขาว แล้วจัดสำหรับข้าวด้วยอาหาร 12 อย่าง ขาดเกินไม่ได้ เสร็จแล้วจึงมีการทำขวัญ แล้วจึงทำการบวชเณร การบวชมักนิยมบวชกันตอนเย็น

หรือไม่ก็ตอนเช้าเมื่อบวชเณรแล้ว ก็จะมีการฉลองพระใหม่ โดยการถวายภัตตาหารแก่พระใหม่ และพระภิกษุของวัดทั้งหมด ตลอดจนมีการเลี้ยงผู้ร่วมงานอย่างเต็มที่ จึงรับฟังธรรมจากพระภิกษุเป็นอันเสร็จสิ้นการบวชเณร (แห่ต่างลง)

4. ประเพณีแล้จูปีตะก่า

ก่อนถึงวันโกน 1 วัน จะมีกรรมการวัด 1 – 2 คน นำเทียนหรือธูปไปตามบ้านศรัทธาของวัด โดยเลือกบ้านที่มีผู้ชายที่มีความสามารถแบกของได้บ้านละ 1 คน ประมาณ 20 คน โดยผลัดกันเปลี่ยนไปในแต่ละวันโกน ผู้ชายที่ได้รับการเชิญจากกรรมการของวัด จะไปพร้อมกันที่วัดในวันรุ่งขึ้น แรม ขึ้น 14 ค่ำ (วันโกน) หลังเที่ยงวัน เมื่อไปถึงวัดก็จะไปรับฝ้านุงขาว (โดยปกติจะใช้เสื่อสีขาว) เมื่อพร้อมกันแล้ว จะมีพระภิกษุมาแล้วทั้งหมดก็รับศีล 5 พร้อม ๆ กัน เมื่อรับศีล 5 แล้วก็นุงขาวห่มขาว ออกไปประจำเครื่องหาบซึ่งจะเป็นโตกทาสีขาว มีถ้วยจานวางเรียงไว้ มีหูหิ้วเป็นสายใช้ไม้คานสอด แล้วหาบ 2 คน โดยมีโตกแขวนอยู่ตรงกลาง บางอันก็จะเป็นชะลอมขนาดใหญ่ จากนั้นจึงจัดขบวนออกไปรับสิ่งของที่ประชาชนตามบ้านจะถวาย ขบวนนำด้วยระฆังใหญ่ ดังเพื่อบอกสัญญาณ ตามด้วยผู้ถือพระพุทธรูปบนพานผู้ถือบาตร รับบริจาคเงิน ผู้ถือระฆัง

เด็กจะทำหน้าที่ให้ศิลาให้พระแก่ผู้มาถวายสิ่งของแล้วจึงตามด้วยหาบต่าง ๆ ขบวนจะเริ่มออกจากวัดมุ่งหน้าไปตามถนนประสาธวิถีสู่ไปทางทิศตะวันออก เมื่อระฆังใหญ่ดังขึ้น ประชาชน ที่อยู่ตามบ้านเรือนก็จะเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ที่จะถวายมายืนรอหน้าบ้านของตนเอง เมื่อขบวนผ่านมาก็จะมีการถวายรูปเทียน ดอกไม้แก่ผู้ที่ถือพระพุทธรูปแล้วใส่เงินลงในบาตรของผู้ถือบาตร สิ่งของอื่น ๆ ที่เตรียมไว้ก็จะวางลงในหาบต่อ ๆ มาตามลำดับที่ขาดไม่ได้คือข้าวสาร ถ้าสิ่งของที่ถวายหาบใดล้นไม่มีที่รับของ ก็จะมีหน่วยจัดเก็บออกไปได้ หาบสำรอง ขบวนจะออกเดินไปจนครบรอบตัวเมืองแม่สอด (ในสมัยก่อนจะมีจุดพักอยู่ 3 – 4 จุด และแต่ละจุดจะมีการเลี้ยงน้ำชาน้ำร้อน ขนมให้กับผู้หาบของทั้งหมด) ปัจจุบันจะมีเฉพาะขันน้ำดื่ม เนื่องจากถนนต่างๆ ดีขึ้นการหาบของมีการถ่ายเทโดยใช้รถสามล้อทำให้น้ำหนักไม่มาก เมื่อขบวนรับของทั่วเมืองแล้วก็เข้าสู่วัดพร้อมด้วยสิ่งของที่มีผู้มาถวายจะมีการรวมการวัดช่วยกันนำสิ่งของไปจัดเก็บไว้ ผู้หาบของทั้งหมดจะไปกราบพระพุทธรูปก่อนแล้วจึงถอดผ้าห่มขาวออกมาให้กับกรรมการวัด จากนั้นผู้หาบของทั้งหมดก็จะไปรวมกันที่โรงฉัน เพื่อรับประทานอาหารมื้อเย็น โดยมีกรรมการวัดจัดไว้พร้อมกับการตอบแทนที่ได้ออกไปเป็นตัวแทนในการรับสิ่งของถวาย เมื่อรับประทานอาหารเย็นเสร็จทุกคนก็แยกย้ายกันกลับบ้าน ประเพณีนี้ปัจจุบันมีอยู่เพียงแห่งเดียวในอำเภอแม่สอด และเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมากกว่า 60 ปี แล้ว

5. ประเพณีต่างขอมต่อหลง (ถวายข้าวพระพุทธร)

วัดอุประสงค์

1. เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระพุทธรองค์ที่ใด โปรดสัตว์ให้รู้จักละความชั่ว กระทำความดี
  2. ในสมัยก่อนทางวัดมักจะขาดปัจจัยต่าง ๆ ที่พระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องใช้ภายในวัด หรือเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งของเครื่องใช้ที่ยังขาด ประชาชนจะนำมาถวายในวาระดังกล่าวนี้ ถือเป็นการกุศล
  3. เป็นการประชุมคณะศรัทธาของวัดเพื่อชี้แจงกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด ความต้องการสิ่งของต่าง ๆ ของวัดเพื่อใช้ในกิจกรรมประเพณีของวัดและศรัทธา
- เมื่อถึงวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 หรือก่อนหน้านั้น ประมาณ 2-3 วัน คณะศรัทธาที่ทำหน้าที่กรรมการวัดจะร่วมปรึกษาหารือในการเตรียมงานกับฝ่ายสงฆ์ โดยการแบ่งแยกหน้าที่ต่าง ๆ ให้กับคณะกรรมการริบไปดำเนินการ อันได้แก่ ฝ่ายตกแต่งสถานที่ ฝ่ายอาหาร ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงิน ฯลฯ รุ่งขึ้นของวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 ตั้งแต่ตี 1 เป็นต้นไป จะมีการหุงข้าว ไฟที่ใช้หุงข้าวสำหรับพระพุทธรเจ้า โดยบริเวณที่จะใช้หุงข้าววันนั้น ฝ่ายสถานที่ที่จะสร้างเตาไฟฟ้าที่ใช้หุงข้าวถวายพระพุทธรเจ้า นอกเหนือไปจากเตาที่ใช้หุงข้าวมักคัดเลือกผู้มีอาวุโส ผู้เฒ่า

ผู้แก่ จะเป็นหญิงหรือชายก็แล้วแต่คณะกรรมการส่วนหนึ่ง ส่วนมากจะเป็นชาย จะช่วยกันจัดนำสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่มาถวายนำไปขึ้นยังชั้นที่เตรียมไว้ทั้งหมด จนเรียบร้อยถึงประมาณตี 4 ทางคณะกรรมการวัดและพระภิกษุสงฆ์ ก็จะนำสวดมนต์ถวายสิ่งของกับองค์พระพุทธรเจ้า มีการจุดธูปประดับโคมไฟสวยงาม พอตกสายประมาณหลังเพล จะมีคณะศรัทธาทั้งประชาชนที่มาว่าวมก็จะรับฟังสวด และรับฟังเทศนาจากพระภิกษุสงฆ์ หลังจากนั้นก็มีมารับประทานอาหาร โดยทางฝ่ายอาหารจะจัดเลี้ยงบนศาลาถัน

6. การปล่อยโคมลอย

การลอยโคมขึ้นสู่ท้องฟ้าในเดือนยี่เป็งจะมีเฉพาะในภาคเหนือเท่านั้น การลอยโคมของชาวแสนหวี ถือว่าลอยเพื่อบูชาบรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูตเวทีรำลึกถึงบรรพบุรุษต่อมาได้ผสมผสานกันคตินิยมของศาสนาพุทธ คือปล่อยโคมลอย เพื่อบูชาพระบรมธาตุเขี้ยวแก้วของพระพุทธรเจ้าที่บรรจุอยู่ในพระเศจจุพามณีร่วมกับพระเกศา นอกจากนั้นยังเป็นการลอยเคราะห์ลอยบาป และเป็นการเสี่ยงทาย จากการอธิษฐานของชาวบ้านว่า หากชีวิตจะเจริญก้าวหน้า ขอให้โคมลอยนั้นลอยขึ้นสู่ท้องฟ้า หากไม่ลอยก็แสดงว่ายังมีเคราะห์อยู่ หากโคมลอยไปตกบ้านใดเจ้าของบ้านจะเคราะห์ร้ายให้ทำพิธีสะเดาะเคราะห์เป็นการแก้เคล็ด

เทศกาลและงานประเพณี

1. ประเพณีขึ้นธาตุเดือนเก้า

จัดขึ้นในวันขึ้น 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ ตรงกับเดือน 9 ของภาคเหนือ หรือตรงกับเดือน 7 ของไทย ช่วงประมาณเดือนมิถุนายน หรือปลายเดือนพฤษภาคมของทุกปีงานขึ้นเดือน 9 เป็นงานบุญที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการบูชาพระบรมธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กำหนดการจัดงานจัดขึ้นในวันขึ้น 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ ตรงกับเดือน 9 ของภาคเหนือ หรือตรงกับเดือน 7 ของไทย ช่วงประมาณเดือนมิถุนายน หรือปลายเดือนพฤษภาคมของทุกปี ภายในงานจะมีการจัดขบวนแห่ เช่น ขบวนกลองยาว ขบวนปี่จ๊ายไทยทาน ขบวนต้นเงิน ขบวนต้นผ้าป่า ขบวนตุงไชย ผ้าห่มองค์พระธาตุ โดยเริ่มจากหนองเล่มผ่านสะพานบุญไปยังวัดพระธาตุ เพื่อทำพิธีถวายผ้าห่มองค์พระธาตุ และทำพิธีบวงสรวงเจดีย์พุทธหัตถิซึ่งเป็นเจดีย์ที่พ่อขุนรามคำแหงฯ ได้สร้างไว้ในคราวทำสงครามพุทธหัตถิชนะขุนสามชน เจ้าเมืองฉอด ที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดพระธาตุ และจะทำพิธีทำบุญตักบาตรตามประเพณี ณ วัดพระบรมธาตุ

2. งานตักสินมหาราชานุสรณ์ และงานกาชาด

ระหว่างวันที่ 28 ธันวาคม ถึงวันที่ 3 มกราคมของทุกปีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบูรพาคัมภีร์ผู้เอกราช ของชาติไทยเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระราชประวัติผูกพัน

กับจังหวัดตากเป็นอย่างมาก ชาวจังหวัดตากจึงได้จัดงานประเพณีตากสินราชานุสรณ์ขึ้นเพื่อเป็นการแสดงวีรกรรมเทิดพระเกียรติ และเผยแพร่วีรกรรมของพระองค์ ภายในงานจะมีการแสดงแสงเสียงเทิดพระเกียรติ การบวงสรวงดวงวิญญาณสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การแสดงนิทรรศการ และการแสดงมหรสพต่างๆ ระหว่างวันที่ 28 ธันวาคม ถึงวันที่ 3 มกราคม ของทุกปี

ศิลปะการเล่นพื้นบ้านและอาหารพื้นเมืองของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ศิลปะพื้นบ้าน ถือเป็นศาสตร์ หรือภูมิปัญญา ชาวบ้านที่แสดงออกตามวิถีไทยแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่น โดยไม่มีกฎระเบียบ อาศัยการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา หรือแม้กระทั่ง เรื่องอาหารการกินของชาวอำเภอแม่สอดที่มีหลายเชื้อชาติหลายวัฒนธรรมแต่ก็ผสมกลมกลืน ส่วนเรื่องของการเล่นของเด็กก็คล้าย ๆ กับเด็ก ๆ ในภาคอื่น ๆ ที่มีการนำของอยู่ใกล้ตัวมาเล่น

ศิลปะพื้นบ้าน

1. งานปั้น (อิฐมอญ) ดินกี่หรือดินจี่หรืออิฐมอญ

อิฐมอญมีชื่อเรียกตามภาษาท้องถิ่นแม่สอดว่า ดินกี่ หรือดินจี่ ซึ่งอิฐนั้นเป็นการนำดินเหนียวมาเผา การเผาภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “จี่” ต่อมาอาจเรียกเป็น “กี่” ก็ได้

ส่วนมากการประกอบอาชีพเผาอิฐจะทำบริเวณริมแม่น้ำเมย เขตตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทำกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ในปัจจุบันได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้บ้างบางราย ในการทำอิฐมีขั้นตอนพอสังเขป

ช่วงเวลาในการผลิตจะอยู่ในช่วงฤดูร้อน คือ เดือนมกราคม – เมษายน เนื่องจากการทำอิฐต้องอาศัยแดด และเมื่อฝนตกก็ไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะไม่เช่นนั้นก้อนอิฐจะไม่แห้ง เมื่อนำไปเผาก่อนอิฐก็จะแตก – หัก เสียหาย

วัตถุประสงค์ในการทำอิฐ

1. วัตถุประสงค์ในการปั้นอิฐ

1.1 ดินเหนียว

1.2 ชี้เลื้อย

2. วัตถุประสงค์ในการเผาอิฐ

2.1 ฟืน

2.2 แกลบ (สำรอง)

2.3 ชี้เลื้อย (สำรอง)

ขั้นตอนการทำอิฐ

1. นำดินเหนียวผสมกับน้ำและชี้เลื้อย โดยอย่าให้แฉะหรือร่วนจนเกินไป ทิ้งไว้

ประมาณ 1 คืน

2. นำดินที่ผสมไว้มาใส่บล็อกเพื่ออัดเป็นก้อน
3. นำก้อนอิฐที่ได้มาตากแดดให้แห้ง
4. นำก้อนอิฐที่ได้มาเรียงกันเพื่อเตรียมเผา โดยใช้ฟืนหรือแกลบเป็นเชื้อเพลิงใน

การเผา

หมายเหตุ ถ้าใช้ฟืนในการเผาจะใช้เวลาในการเผาประมาณ 1 วัน เท่านั้น แต่ถ้าใช้แกลบในการเผาใช้เวลาประมาณ 4 – 5 วัน

ปริมาณในการผลิตแต่ละครั้ง

ในการผลิตแต่ละครั้งจะได้ประมาณ 15,000 ก้อน

การขาย

ขายในราคาก้อนละ 50 สตางค์

หมายเหตุ ถ้าซื้อในปริมาณน้อย (100 – 300) ให้มารับเอง แต่ถ้าซื้อในปริมาณ 500 ขึ้นไป ทางเจ้าของกิจการจะนำไปส่งให้ และคิดค่าขนส่งตามระยะทางที่ไปส่ง เช่น ในแม่สอดจะคิดว่าขนส่งน้อย แต่ถ้าไปไกลกว่านั้นก็คิดค่าขนส่งเพิ่มขึ้น

รายได้ในการผลิตแต่ละครั้ง ประมาณ 7,500.- บาท

รายจ่ายในการผลิต

1. ค่าจ้างคนงาน 8 คน คนละ 80 บาท
  2. ค่าน้ำมันสำหรับใส่เครื่องยนต์ในการอัดดินให้เป็นก้อน ครั้งละ 300.- บาท
2. อัญมณี (พลอยอัด)

เป็นศิลปะพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีนได้หวัน ที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับชาวไทยในอำเภอแม่สอด เมื่อพบว่าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นแหล่งอัญมณีที่ใหญ่มากแห่งหนึ่งของประเทศไทยแล้ว พบว่ามีแรงงานต่างชาติที่มีฝีมือในการประดิษฐ์แหวน สร้อยต่าง ๆ ที่ทำจากอัญมณี (พลอย หยก ทับทิม ยี่ห่วย) จึงได้เปิดโรงงานประดิษฐ์รูปภาพอัญมณี หรือชาวบ้านเรียกสั้น ๆ ง่าย ๆ ว่า “พลอยอัด”

ในการประดิษฐ์รูปภาพอัญมณี (พลอยอัด) นั้นจะสั่งซื้อเศษพลอย หยก ทับทิม ยี่ห่วย จากประเทศพม่า ได้หวัน อัฟริกา มาเลเซีย และสิงคโปร์ สีต่าง ๆ ของอัญมณีมีหลายสี เช่น สีเขียวจากเศษหยก สีแดงจากเศษพลอย ทับทิม สีฟ้าและสีน้ำเงินจากยี่ห่วย ซื่อเป็นนิโลกรัม มีหลายราคา ตั้งแต่ 700 บาทถึง 7,000 บาท

ขั้นตอนแรกสุดคือ มีรูปภาพตัวอย่างที่จะประดิษฐ์ นำไปวาดภาพโดยสเกล คือ ขยายให้ได้ตามที่ลูกค้าต้องการ ต่อจากนั้นก็นำไปติดบนรูปภาพที่สเกลไว้โดยใช้กาวน้ำ ใช้เศษอัญมณีเรียงส่วนใดก่อนก็ได้ ตามขนาด โดยวางบนกระดาษขาว-เทา การติดเศษอัญมณีคนละ 1

รูปภาพ จนเสร็จสิ้น แต่ถ้างานเร่งรีบและรูปภาพนั้นขยายใหญ่ ก็จะระดมช่างหลายคนจนเสร็จ เรียบร้อยทุกขั้นตอนก็นำไปใส่กรอบรูปไม้สัก ส่งถึงมือลูกค้าต้องการทันที ราคานั้นแล้วแต่ขนาด ของรูปภาพที่ลูกค้าต้องการให้ขยาย เช่น 10 x 15 นิ้ว ราคาประมาณ 1,200 – 1,500 บาท ได้ส่งเป็น สินค้าออกให้กับประเทศ ได้หวัน ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ รูปภาพอัญมณีอัดหรือพลอยอัด รูปภาพที่นิยมที่สุดถ้าเป็นคนไทยจะเป็นรูปรัชกาลที่ 5 ชาวมาเลเซียจะเป็นรูปพระเยซู ส่วนยุโรป หรือชาวอเมริกันชอบภาพอินเดียนแดงมาก

การละเล่นพื้นบ้าน

1. ก๊อบแก๊บ

ผู้เล่น	ส่วนใหญ่ผู้เล่นมักจะเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง กระจุก หนึ่งเล่นได้เพียงคนเดียว
สถานที่เล่น	เล่นกลางแจ้งตามลานบ้านหรือกลางสนาม
อุปกรณ์	กะลามะพร้าวที่มีรู 2 ใบ ขนาดใกล้เคียงกัน และเชือกผ่านขนาด ไม้โตกว่านิ้วก้อย ยาว 2 – 2.5 เมตร
วิธีเล่น	ก่อนจะเล่น ใช้เชือกร้อยเข้าไปในรูกะลามะพร้าว ผูกปลายเชือก ขมวดปมในกะลามะพร้าวทั้งสอง ห้ามให้หลุดออกมาได้ เมื่อ เตรียมก๊อบแก๊บเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เล่นใช้มือทั้งสองข้างจับ สายเชือกให้แน่น ยกเท้าทั้งคู่ขึ้นวางบนกะลาทั้งสอง โดยให้ เชือกที่ผูกกะลาอยู่ระหว่างนิ้วหัวแม่มือเท้ากับนิ้วถัดไป ขณะที่ยก เท้าขึ้นตั้งบนกะลาจะต้องดึงเชือกให้ตึง ต่อจากนั้นก็ยกเท้าติดกับ กะลามะพร้าวก้าวย่างไปตามต้องการ การเดินด้วยก๊อบแก๊บจะ คล่องแคล่วได้เมื่อผู้เดินฝึกหัดหรือซ้อมเดินหลาย ๆ ครั้ง และถ้า จะสนุกสนาน ก็จัดเดินก๊อบแก๊บแข่งขันกัน

2. หมากเก็บ 5 ลูก

ผู้เล่น	ประมาณ 3 – 4 คน
สถานที่เล่น	ไม่จำกัดสถานที่เล่น
อุปกรณ์	ลูกหิน 5 ลูก
วิธีเล่น	มีลูกหิน 5 ลูก เล่นประมาณ 3 – 4 คน อย่างมากนั่งเป็นวงกลม เล่นบนพื้นเล่นทีละคน หรือเล่นเป็นคู่ก็ได้ การเล่นมีทั้งหมด 8 ชั้น แต่เรียกเป็นหมาก คือ หมากหนึ่งเอาลูกโยนลงบนพื้นแล้ว

- เก็บทีละลูก ก่อนที่ลูกหินอีกลูกหนึ่งที่เราโยนไปในอากาศจะตกลงมา หาก 3 ก็เก็บทีละ 3 และ 1 หาก 4 ก็เก็บหมากครั้งเดียว 4 ลูก
- หมากจุก คือ กอบลูกหินบนพื้น 4 ลูก แล้วก็ใส่มือ โดยให้ลูกที่โยนนั่นลงในมือทำเป็นวงกลม ระหว่างหัวแม่มือกับนิ้วชี้
- หมากคาย คือ โยนลูกลงบนกลางพื้น 1 ลูก แล้วโยนลูกเก็บลูกที่โยนขึ้นแล้ว คายลูกที่อยู่ในมือ 3 ลูก ออกมาแล้วเก็บใส่มือให้หมดทีละลูก
- หมากกวาดช่อง คือ เอาลูกทั้ง 5 ลูก โปรยลงแล้วถามว่าหวาดช่องก็ต้องเก็บทีละลูก
- หมากผัด คือ เอาลูกทั้ง 5 นั้น ผัดให้อยู่บนหลังมือ แล้วจ้วงให้มาอยู่ฝ่ามือ ตามเดิม และไม่ให้เกิด ถ้าตกถือว่า ตาย ถ้าผัด ได้ก็ลูกก็ตีเท่านั้น ถ้าลูกหินที่เล่นตกจากมือถือว่าตาย หรือ แพ้
- ประโยชน์ที่ได้รับ ถ้าเก็บลูกแล้วไปกระทบลูกอื่น ถือว่าตายหรือแพ้เช่นกัน เป็น การฝึกความแม่นยำ ในการรับของ และใช้อุปกรณ์พื้นบ้าน เป็นเครื่องเล่น

3. ตีจับ

- ตี เป็นการเล่นอย่างง่าย ๆ ที่เด็ก ๆ นิยมเล่นกันมาก กฎเกณฑ์การเล่นที่ไม่มีอะไรยุ่งยากมากมายนัก เป็นการเล่นที่ให้ความสนุกสนานแก่ผู้เล่นเป็นอย่างยิ่ง
- ผู้เล่น ผู้หญิงผู้ชายก็เล่นได้ แต่ส่วนมากเด็กชายนิยมเล่นกัน แบ่งเป็น 2 ชุด ชุดละ 3 – 12 คน
- สถานที่ กลางแจ้ง
- อุปกรณ์ -
- วิธีเล่น ผู้เล่นทั้งสองชุดตกลงกันว่าชุดใดจะเป็นฝ่ายรุก และชุดใดจะเป็นฝ่ายรับฝ่ายรุก ยืนอยู่ข้างหนึ่งสนาม ฝ่ายรับยืนอยู่อีกข้างหนึ่ง ผู้รับให้ได้จำนวนมากที่สุด
- ข้อสังเกต การเล่นเกมนี้ยังเป็นที่นิยมเล่นของเด็ก ๆ โดยเฉพาะเด็ก ๆ ในชนบท แต่สำหรับในเมืองหาเล่นได้ยาก เพราะเด็ก ๆ มีของเล่น

และมีการเล่นแบบใหม่ เช่น การทอยตุ๊กตาพลาสติก เป็นต้น
 การเล่นชนิดนี้จึงอาจสูญหายไปถ้าไม่อนุรักษ์ไว้
 ข้อคิดเห็น การเล่นชนิดนี้ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกาย และได้รับความ
 สนุกสนาน เพลิดเพลิน นอกจากนี้ยังฝึกความคล่องแคล่วให้แก่
 เด็ก ผู้เล่นอีกด้วย

อาหารพื้นเมืองของชาวอำเภอแม่สอด

1. ขนมจีน - แกงหวก

เครื่องปรุง

1. หอม
2. กระเทียม
3. กระชาย
4. ตะไคร้
5. กะปิ
6. กุ้งแห้ง
7. ขมิ้นผง
8. เกลือ

เครื่องปรุง

1. พริกป่น
2. กระเทียมเจียว
3. น้ำมะขามเปียก
4. น้ำปลา
5. ต้นหอม ผักชี หั่นฝอย

ปอกหวกหั่นบาง ๆ แช่น้ำมะขาม (ป้องกันหวกดำ) ในกะละมังใช้ไม้คน

เพื่อให้โยจากหวกหลุดออกมาพันติดไม้ที่ใช้คนให้คนดูว่าไม่ติดกัน

วิธีทำ

1. นำเครื่องปรุงต้มแล้วกรองเอาแต่เชื่อมา โขลก (ใส่เครื่องปั่นก็ได้) แล้วลง
 ละลายในน้ำต้มเค็ม ตั้งไฟให้เดือดพล่าน แล้วนำหวกที่สะอาดแล้ว ค่อยๆ ใส่ลงในหม้อต้มทีละ
 น้อย ๆ ตั้งไปจนสุก ชิมรสหวาน (จากกุ้ง) และเค็ม
2. รับประทานขนมจีนราดน้ำแกงหวก และนำเครื่องปรุงรสมาใช้รับประทาน
 รส เค็ม เผ็ด และเปรี้ยวตามใจชอบ

2. กระทบง่อ

เครื่องปรุง

1. แป้งข้าวเจ้า
2. แป้งหมี่ (สาทิ)
3. ขมิ้น 1 ช้อนชา
4. น้ำสะอาด

ผักเตรียมทอด

1. น้ำเต้าหู้เป็นชิ้นหนา 1 เซนติเมตร
2. ฟักทองหั่นเป็นชิ้นหนา 1 เซนติเมตร
3. มะละกอกอคิບชูดหั่นฝอย
4. ถั่วอก

ผักสด

1. ผักสลัด
2. ใบกระเทียม
3. ผักชี
4. กะหล่ำ

น้ำจิ้ม

1. น้ำมะขามเปียกต้มสุก
2. กระเทียมทุบ
3. น้ำอ้อยเคี้ยวข้น
4. เกลือป่น
5. พริกป่น
6. ถั่วลิสงป่น

วิธีทำน้ำจิ้ม

นำส่วนผสมของน้ำจิ้มได้ให้ออกรสหวาน เปรี้ยว เค็ม

วิธีทำ

ผสมแป้งข้าว แป้งสาทิ อัตราส่วน 1 : 2 กับน้ำขุ่นพอชุปน้ำเต้า ฟักทอง 2 ชั้นให้ติดกัน ใส่ขมิ้นผงผสมให้เข้ากัน ตั้งกระทะใส่น้ำมันให้ร้อน ใส่น้ำเต้า ฟักทอง ชุบแป้งที่ผสมไว้ทอดให้เหลืองกรอบ แล้วพลิกให้อีกด้านเหลืองกรอบ ตักขึ้นให้สะเด็ดน้ำมัน แล้วตักใส่จานขึ้นรับประทานกับน้ำจิ้ม ผักสด

3. น้ำพริกกุ้ง

เครื่องปรุง

1. พริกแห้งคั่วป่น
2. หอมหั่นฝอยทอดกรอบ
3. กระเทียมหั่นฝอยทอดกรอบ
4. กุ้งแห้งป่นคั่วน้ำมัน
5. น้ำมะขามเปียก
6. น้ำปลา
7. น้ำตาล

วิธีทำ

ตั้งกระทะให้ร้อนใส่น้ำมะขามเปียกเกี่ยวกับน้ำปลา น้ำตาล ค่อยข้างเหนียวผสมกับเครื่องที่ทอดไว้ทีละน้อย ชิมรสตามใจชอบ หวาน เผ็ด เค็ม

4. ข้าวก้นจั้น

ข้าวก้นจั้น เป็นอาหารที่มาจากภาษาพื้นเมือง หมายถึง การนำข้าวสวยมาคลุกเคล้ากับเลือดเนื้อห่อเป็นก้อนเล็ก นำไปนึ่งให้สุกรับประทาน กับกระเทียมเจียว กระเทียมสด

เครื่องปรุง

1. หมูสับ
2. เลือดหมู
3. ข้าวสวย
4. ใบตอง
5. เกลือ

เครื่องปรุงรส

1. กระเทียมเจียว
2. พริกทอด
3. กระเทียมแกะเป็นกลีบ

วิธีทำ

นำหมูสับ ข้าวสวย เลือดหมู เกลือมาคลุกเคล้ากัน จนเหนียวพอห่อได้ (เลือดหมูต้องนำไปคลุกตะไคร้) นำห่อใบตองมัดให้แน่นนำไปนึ่งพอสุกนำมารับประทานกับเครื่องปรุงรส

5. เมี่ยงคำ

เป็นชื่ออาหารทานเล่น (ของว่าง) ของชาวอำเภอแม่สอด หรือบางทีก็เรียกว่า เมี่ยงคำเจี้ยว นิยมรับประทานในช่วงฝนตก เป็นอาหารที่มีพืชสมุนไพรเป็นหลักและถือว่าเป็นยาสมุนไพรได้เป็นอย่างดี เป็นความฉลาดของคนโบราณที่อยากให้ลูกหลานรับประทานพืชสมุนไพร สด ๆ เลยหาวิธีที่จะให้เกิดรสชาติของพืชสมุนไพร มีส่วนประกอบดังนี้

1. ใบชะพลูเด็ดก้านทิ้งล้างใบให้สะอาด
2. ตะไคร้ล้างให้สะอาดหั่นฝอย
3. จิงอ้อน หั่นเป็นสี่เหลี่ยมลูกเต๋าเล็ก ๆ
4. มะนาว หั่นเป็นสี่เหลี่ยมลูกเต๋าเล็ก ๆ
5. มะพร้าวขูดเป็นเส้น ๆ
6. ถั่วลิสงคั่ว
7. ข้าวเหนียวตากแห้งนำไปทอดให้กรอบ
8. พริกขี้หนูหั่นหยาบ ๆ
9. มะเขือพวงเด็ดเป็นเม็ด ๆ
10. กุ้งแห้ง
11. คำเจี้ยวผสมน้ำตาลนิดหน่อยให้ออกรสหวานนำ

วิธีรับประทาน

นำใบชะพลูมารองและนำส่วนประกอบทั้งหมดใส่พอรับประทานเป็นคำ ๆ และราดด้วยน้ำคำเจี้ยว (เทศบาลอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : 2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด

1. วัดมณีไพรสณฑ์

ตั้งอยู่บนถนนอินทรี เขตเทศบาลเมืองแม่สอด พื้นที่ตั้งหน้าวัดติดถนนใหญ่ ด้านหลังติดลำห้วยแม่สอด สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2328 ภายในวัดมีปูชนียวัตถุโบราณสถาน ได้แก่ พระพุทธรูปโคดมบรมศรีเมืองยอด (หลวงพ่อโต) เจดีย์วิหารสัมพุทธะ มีลักษณะแปลกคือ บนองค์เจดีย์มีเจดีย์เล็กๆ ล้อมรอบถึง 233 องค์ และพระพุทธรูปบรรจุอยู่ถึง 512,028 องค์ มีโบสถ์เก่าแก่อายุกว่า 200 ปี ที่บริเวณหน้าบ้าน และหลังคาโบสถ์มีลายไม้ฉลุสวยงาม บริเวณโดยรอบวัดมีซุ้ม และศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่างๆ ได้แก่ หลวงพ่อสังกัจจาย พระพุทธรูปปูนปั้นปางพุทธไสยาสน์ เป็นต้น

2. วัดโพธิคุณ หรือ วัดห้วยเตย

ตั้งอยู่ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด เป็นวัดป่าสายปฏิบัติที่รุ่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด ภายในวัดออกแบบและจัดวางผัง สถาปัตยกรรมที่ศรัทธาจนสิ่งก่อสร้างที่งดงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเป็นผลงานการออกแบบและก่อสร้างตกแต่งตลอดจนการปั้นพระพุทธรูป โดยคุณสมประสงค์ ชาวนาไร่ บัณฑิตจากวิทยาลัยครูอุบลราชธานีและมหาบัณฑิตทางด้านโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ท่านได้อุทิศชีวิตและจิตใจในการก่อสร้างนานกว่า 17 ปี เพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชาโดยไม่ขอรับค่าตอบแทนใดๆทั้งสิ้น

3. วัดไทยวัฒนาราม

เดิมชื่อวัดแม่ดาวเงี้ยว หรือวัดไทยใหญ่ ตั้งอยู่หมู่ 1 ตำบลท่าสายลวด ห่างจากตัวอำเภอแม่สอดไปประมาณ 5 ก.ม. บริเวณกิโลเมตรที่ 84 ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 105 สายตาก-แม่สอด เส้นทางจะไปตลาดริมเมฆ ก่อนถึงสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นวัดในพระพุทธศาสนาภิกษุสงฆ์ของชาวไทยใหญ่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ได้รับอิทธิพลมาจากพม่า สร้างเมื่อ พ.ศ. 2400 โดยนายมั่ง เป็นชาวพม่ารัฐฉานที่อพยพครอบครัวมาอาศัยอยู่ที่อำเภอแม่สอด และได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านแม่ดาว ต่อมาได้รับพระราชทานนามว่า หมื่นอาจคำแหงหาญ ในปี พ.ศ. 2500 ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นวัดพระพุทธศาสนาในสังกัดกรมศาสนา ในวัดมีพระพุทธรูปมหามุณี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่จำลองมาจากพระพุทธรูปมหามุณีอันศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองของชาวมณฑลพายัพ สภาพพม่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดตากศรัทธาเลื่อมใสกันมาก

4. วัดขุมพลคีรี

ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่สอด เป็นวัดเก่าแก่มีอายุกว่า 200 ปี มีเจดีย์สร้างใหม่จำลองแบบมาจากเจดีย์เขตกองของสหภาพพม่า ภายในโบสถ์ประดิษฐานพระพุทธรูปประธานปางมารวิชัย ส่วนในวิหารเป็นที่เก็บกลองโบราณมีอายุกว่า 200 ปี

5. สะพานมิตรภาพไทย-พม่า

ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าสายลวด สุดทางหลวงหมายเลข 105 (สายตาก-แม่สอด) เป็นสะพานสร้างข้ามแม่น้ำเมยระหว่างอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กับ เมืองเมียวดีสหภาพเมียนมาร์ มีความยาว 420 เมตร กว้าง 13 เมตร สร้างเพื่อเชื่อมถนนสายเอเชียจากประเทศไทยสู่สหภาพเมียนมาร์ตลอดจนภูมิภาคเอเชียใต้ ถึงตะวันออกกลางและยุโรป เป็นประตูสู่อินโดจีนและอันดามัน แม่น้ำเมย หรือแม่น้ำตองบิน เป็นเส้นกั้นเขตแดนไทย เมียนมาร์ที่ยาวถึง 327 กิโลเมตร แม่น้ำสายนี้แปลกกว่าแม่น้ำทั่วไปคือ ไหลขึ้นทางทิศเหนือ โดยมีจุดกำเนิดที่บ้านน้ำตัน (เป็นน้ำที่ผุดขึ้นจากใต้ดิน) อำเภอพบ

พระไทรผ่านอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง ผ่านบ้านสบเมย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน บรรจบกับแม่น้ำสาละวิน ไหลเข้าเขตพม่าลงอ่าวมะตะบัน

6. ศาลเจ้าพ่อขุนสามชน

ตั้งอยู่ทางขวามือ ทางหลวงหมายเลข 105 (ตาก-แม่สอด) ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 70-71 ศาลนี้เพิ่งสร้างเสร็จและทำพิธีเปิดเมื่อปลายปี 2523 เหตุที่สร้างศาลนี้เล่ากันว่ามีคนหอบคิผู้หนึ่งเจ็บป่วยด้วยโรคอัมพาตมาช้านานแล้ว ได้ฝันว่ามีผู้มาบอกให้สร้างศาลแห่งนี้ขึ้นตรงบริเวณที่เป็นศาลปัจจุบัน คนหอบคิผู้นี้จึงสร้างศาลขึ้นถวายเรียกว่า ศาลเจ้าพ่อขุนสามชนนับแต่นั้นมาอาการของคนหอบคิผู้นั้นก็เป็นปกติ ชาวบ้านจึงให้ความเคารพนับถือศาลนี้มาก

7. ศาลเจ้าพ่อพะวอ

ตั้งอยู่บนเนินดินเชิงเขาพะวอ ถนนสายตาก-แม่สอด บริเวณกิโลเมตรที่ 62-63 ศาลนี้เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองตาก และชาวอำเภอแม่สอดมาก เล่ากันว่าท่านเป็นนักรบชาวกะเหรี่ยง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงแต่งตั้งให้เป็นนายด่านอยู่ที่ด่านแม่ละเมา เพื่อคอยป้องกันข้าศึกมิให้ข้ามเข้ามาได้ลำน้ำแม่ละมาเป็นสายน้ำที่มีต้นกำเนิดจากลำห้วยหลายสาย จากเทือกเขาในเขตติดต่ออำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง ไหลไปทางทิศเหนือผ่านบ้านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด ไหลไปรวมกับลำห้วยแม่กาษา แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำเมยที่บ้านวังผา อำเภอแม่ระมาด การล่องแก่งในลำน้ำแม่ละเมาจึงมีกิจกรรมให้ท่านได้เลือกหลากหลาย

8. คอกช้างเผือก

ตั้งอยู่เขตบ้านท่าอาจ ต.ท่าสายลวด ตามทางหลวงหมายเลข 105 ตาก-แม่สอด ก่อนถึงตลาดริมเมย ประมาณ 1 กิโลเมตร เลี้ยวขวาผ่านหน้าวัดไทยพัฒนารามตามทางลาดยาง ประมาณ 2 กิโลเมตร คอกช้างเผือกนี้มีลักษณะเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูน ปากคอกกว้างประมาณ 15 เมตร เป็นรูปสอบขนานกันไป ยาวประมาณ 50 เมตร ก่อสร้างในสมัยสุโขทัย ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 105 ตอนที่ 88 วันที่ 16 พฤศจิกายน 2531 หน้า 21 (ฉบับพิเศษ) มีพื้นที่ 7 ไร่ 87 ตารางวาตามพงศาวดารกล่าวว่า ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีมะกะโท(คนเลี้ยงช้าง) เป็นชาวมอญได้เข้ารับราชการเป็นขุนวังมีโอกาสใกล้ชิดพระนางสร้อยดาวพระราชธิดาของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อครั้งพ่อขุนรามคำแหงมหาราชยกทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราช มะกะโทจึงลักลอบพาพระราชธิดาหนีไปอยู่ที่เมืองมะตะมะเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้พระราชทานนามว่า พระเจ้าฟ้ารั่ว (มีพระราชพงศาวดารพม่าว่า “สมิงวาโร” คำให้การของชาวกรุงเก่า มีพระนามว่า “พระเจ้าวารินู” ประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 และราชาราช มีพระนามว่า “พระเจ้าวาโรตะละไต่ยเจิญกะตาน”) ต่อมา มีช้างเผือกคู่ร้ายเชือกหนึ่ง พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงเสียดสัตย์อธิษฐานว่าหากช้างเผือกนี้เป็นช้างคู่บารมีของพระเจ้าฟ้ารั่วจึง

ให้ทหารนำสาส์นไปแจ้งให้พระเจ้าฟ้ารั่วมาคอยรับข้างเผือก ครั้นถึงเชิงเขาแห่งหนึ่งมีแม่น้ำขวางกั้น ทหารที่ติดตามข้างเผือกมาจึงทำเพนียดล้อมข้างเผือกเอาไว้ เมื่อพระเจ้าฟ้ารั่วเสด็จมาก็ทำพิธีรับมอบข้างเผือกกัน ณ ที่แห่งนี้

9. ตลาดริมเมย สุดชายแดนไทย-พม่า หรือ สุดประจิมที่ริมเมย

ตั้งอยู่ตำบล ท่าสายลวด สุดทางหลวงหมายเลข 105 สายตาก-แม่สอด เป็นสถานที่ติดต่อค้าขายระหว่างไทย-พม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นเขตชายแดนไทย-พม่า เป็นตลาดขายสินค้านำเข้าจากประเทศอินเดียและจีนซึ่งตลาดแห่งนี้เป็นแหล่งค้าขายอัญมณีที่มีชื่อเสียง เช่น หยกทับทิม และพลอยสีจากพม่า ซึ่งมีทั้งแปรรูปเป็นอัญมณีเรียบร้อยแล้ว และยังไม่ได้แปรรูปอีกมากมาย ตลอดจนงานหัตถกรรม เฟอร์นิเจอร์ วัตถุโบราณจากไม้สัก

10. ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ตั้งอยู่ตรงข้ามสนามกีฬาเทศบาลแม่สอด สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 เพื่อรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ ครั้นเมื่อพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแกลง ประเทศสหภาพเมียนมาร์ โดยเสด็จผ่านด่านแม่ละเมา อ. แม่สอดเป็นแห่งแรก

11. พระธาตุหินกิวที่คอยดิงจี

ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน หมู่ที่ 5 ตำบลท่าสายลวด วัดพระธาตุหินกิวคอยดิงจีมีพระธาตุประดิษฐานอยู่ในสถูปเจดีย์ชาวบ้านเรียกว่า “พญาล่อง” ตั้งอยู่บนภูเขาลักษณะเป็นเจดีย์ทรงมอญขนาดเล็ก สร้างไว้บนก้อนหินด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความมหัศจรรย์จากธรรมชาติลักษณะเป็นก้อนหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนชะง่อนผากวักคอดเหมือนจะขาดออกจากกัน ชาวบ้านเรียกหินมหัศจรรย์นี้ว่า “เจดีย์หินพระอินทร์แขวน” ประวัตติความเป็นมาในการสร้างพระธาตุหินกิวคอยดิงจีที่เล่าสืบต่อกันมาว่า ผู้สร้างเป็นชาวกะเหรี่ยงในสมัยที่อังกฤษปกครองพม่า ชื่อว่า นายพะส่วยจาพอ ได้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากได้นำเงินตราเหรียญรูปบรรทุกหลังข้างมาเพื่อหาที่สำหรับสร้างเจดีย์ถวายเป็นพุทธบูชา ครั้นมาถึงบริเวณหน้าผากินกิว (หรือดิงจี) ได้มองเห็นหินก้อนใหญ่โดยชะง่อนผาตั้งอยู่บนหน้าผาสูงชัน และมีลักษณะคล้ายกับเจดีย์พระอินทร์แขวนในจังหวัดมณฑลประเทศพม่า จึงได้ทำการก่อสร้าง เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้นำพระสารีริกธาตุบรรจุไว้ในองค์เจดีย์ พร้อมกับพระพุทธรูปทองคำจำนวน 5 องค์ พระธาตุหินกิวคอยดิงจี ตั้งอยู่บนชะง่อนผาสูง มองลงมาข้างล่างจะเห็นทิวทัศน์ในเขตประเทศพม่าชัดเจน หินที่อยู่บนคอยดิงจีมีลักษณะสีดำหรือสีน้ำตาลไหม้ จึงเรียกว่า “พระธาตุคอยดิงจี” ซึ่งหมายถึงดินที่ไฟไหม้ ในราวเดือนกุมภาพันธ์ ชาวอำเภอแม่สอด และพม่าจะมีงานนมัสการพระธาตุหินกิวคอยดิงจีนี้ทุกปี นอกจากนี้บริเวณวัดพระธาตุหินกิวคอยดิงจียังมีสิ่งสำคัญคือเรือโบราณ พบเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2539 โดย

ชาวบ้านวังตะเคียน ได้ช่วยกันกู้ขึ้นมาเก็บรักษาไว้ที่เชิงคอยคินจี่ เป็นเรือทำขุดจากไม้ซุงทั้งต้น ขนาดของเรือกว้าง 126 เมตร ยาว 13.35 เมตร สูง 0.52 เมตร หนา 0.04 เมตร ส่วนหัวเรือและท้ายเรือ มีความยาวเท่ากัน (ประมาณ 1.20 เมตร) ภายในเรือมีช่องสำหรับสอดไม้กระดานเพื่อทำเป็นที่นั่ง จำนวน 4 ช่อง มีระยะห่างไม่เท่ากัน จากรูปและขนาดของเรือสันนิฐานว่าน่าจะเป็นเรือที่ใช้ในการขนส่งอาหารหรือสินค้าระหว่างทั้งสองฝั่งแม่น้ำเมย มีอายุประมาณ 200 ปี

12. แม่น้ำเมย (พม่าเรียกว่า แม่น้ำตองยีน)

เป็นเส้นกันพรมแดนไทยกับสหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 327 กิโลเมตร แม่น้ำสายนี้ไหลขึ้นมิได้ไหลลงเช่นแม่น้ำทั่วไป มีต้นน้ำอยู่ที่บ้านมอเกอ ตำบลพบพระ อำเภอพบพระ แล้วไหลผ่านอำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง ไปถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วมาบรรจบกับแม่น้ำสาละวินแล้วไหลลงอ่าวมะตะบันในเขตพม่า

13. เนินพิศวง

ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 68 สายตาก-แม่สอด มีลักษณะเป็นทางขึ้นเนินที่แปลก คือเมื่อนำรถไปจอดไว้ตรงทางขึ้นเนินโดยไม่ได้ติดเครื่องรถจะไหลขึ้นเนินไปเอง มีนักวิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์ถึงสาเหตุนี้พบว่า เกิดจากเป็นภาพลวงตา เนื่องจากได้มีการวัดระดับความสูงของเนินลูกนี้แล้วปรากฏว่า ช่วงที่มองเห็นเป็นที่สูงนั้น มีระดับความสูงต่ำกว่าช่วงที่เห็นเป็นทางลงเนิน ดังนั้นรถที่เรามองเห็นไหลขึ้นนั้นที่จริงไหลลงสู่ที่ต่ำกว่า แต่ก็ไม่มีผู้ใดสามารถบอกได้ว่าเหตุใดจึงมองเห็นเป็นภาพลวงตาเช่นนั้นได้

วิถีชีวิตชุมชน ตลาด หมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม

1. ตลาดสินค้าพื้นเมืองชาวเขาตองยูนเซอ และพิพิชภัณฑ์มูเซอคำ

ตั้งอยู่บนคอกยูนเซอ ริมเส้นทางสายตาก-แม่สอด ทางหลวงหมายเลข 105 บริเวณกิโลเมตรที่ 28 ตลาดแห่งนี้ท่านจะได้พบเห็นภาพวิถีชีวิตประจำวันของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอคำ ซึ่งได้รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอคำและชาวเขาเผ่าต่างๆ ไว้ทั้งหมดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ศูนย์พัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดตาก

ตั้งอยู่ตำบลพะวอ บนคอกยูนเซอ อยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่างๆ ศูนย์ฯ นี้ตั้งสูงกว่าระดับน้ำทะเลกว่า 800 ฟุต เริ่มตั้งแต่กิโลเมตรที่ 25-26 มีเนื้อที่ทั้งหมด 26,500 ไร่ ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในบริเวณคอกยูนเซอ ได้แก่ เผ่ามูเซอคำ ม้ง หรือเมี้ยว และ

ลิซอ ปัจจุบันชาวเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะอพยพมาจากมณฑลทางตอนใต้ของ ประเทศจีน และเมืองปิ่นในเขตรัฐฉานของสหภาพพม่ารวมทั้งเขตเชียงตุงด้วย

3. สถานีทดลองพืชสวนคอยมูเชอ

ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์พัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา บนเทือกเขาถนนธงชัย อยู่สูงกว่า ระดับน้ำทะเล 900 เมตร เป็นสถานที่ทดลองวิจัยเมล็ดพันธุ์กาแฟ ชา ผลไม้ ผักต่างๆ และดอกไม้ เมืองหนาว ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ดอกบัวตองบนเทือกเขาบริเวณที่ตั้งสถานีฯ จะออกดอกบานสะพรั่ง (ท่องเที่ยวเมืองไทย จังหวัดตาก Online : 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

รายชื่อร้านอาหารที่ได้รับมาตรฐาน ในอำเภอแม่สอด

รายชื่อร้านอาหาร	อาหารแนะนำ
สุกี้หม้อไฟ	สุกี้
ขนมจีนขุ้ม	ขนมจีน
ป. ปลาเผา	อาหารทะเล
ครัวคุณพ่อ	ขนมจีน
ครัวคุณป้า	ผักล้าปลาสดคั้ง
ข้าวเม่า-ข้าวฟ่าง	เมี่ยง ไก่กรอบ
ปลาสดเมืองฉอด	ปลาเน็ง
ป้าหาล้า	ก๋วยเตี๋ยวไทยใหญ่
รม่ไม้ชาบน้ำ	อาหารตามสั่ง
พรชัย 3	อาหารตามสั่ง
ไก่อ่าง ช.ค.	ไก่อ่าง-ส้มตำ
กบ-เขียด	อาหารตามสั่ง
แพน-พลอย	หมูกระทะ
สวนอาหารพิมาน	อาหารตามสั่ง

(สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก 2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

สงครี วงษ์เวช (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ผลการศึกษาพบว่า สองฝั่งแม่น้ำปิงมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน ซึ่งสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ 2 รูปแบบคือ การท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก แต่จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าลุ่มแม่น้ำปิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไม่เด่นชัด อีกทั้งยังขาดความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง ซึ่งทั้งนี้ลุ่มแม่น้ำปิงสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนได้ โดยการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป

วาลิกา แสนคำ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บ้านเปียงหลวงมีความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และพบว่าบ้านเปียงหลวงมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วนเพียงพอสำหรับรองรับการท่องเที่ยว แต่ควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น อันได้แก่ ศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยว

จิราวรรณ กาวิละ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านวัวลาย เป็นถิ่นที่อยู่ของช่างฝีมือเครื่องเงินที่อพยพมาจากลุ่มแม่น้ำสาละวิน ประเทศพม่าและได้ตั้งบ้านเรือนอยู่โดยรอบวัดหมื่นสาร และประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินนี้เองทำให้หมู่บ้านวัวลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วรัญญา เทพวัลย์ (2545 : 54-55) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยตัดสินใจเลือกมาดอยตุง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยตัดสินใจเลือกมาดอยตุง มีปัจจัยดังนี้คือ 1) ดอยตุงมีสภาพภูมิอากาศที่เย็นสบาย ร่มรื่น และมีทิวทัศน์ที่สวยงาม 2) สภาพโครงสร้างพื้นฐานอันได้แก่ ถนน ไฟฟ้า สาธารณูปโภคพร้อม ซึ่งทำให้

นักท่องเที่ยวยังได้รับความสะดวกสบาย 3) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเคารพเลื่อมใสในสมเด็จพระเจ้าเป็นอย่างมาก

สุมนทนา บุญปลูก (2544 : 62-63) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่กำหนดการท่องเที่ยวภายในประเทศของคนกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจท่องเที่ยวในประเทศ ได้แก่ 1) ความสนใจในประเพณี วัฒนธรรมตลอดจนอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่นนั้นๆ 2) ความต้องการความรู้หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อันได้แก่ สถานที่โบราณคดี ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ 3) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความเป็นวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น อันได้แก่ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การประกอบอาชีพของบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจนก่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นมรดกทางสังคม และถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน การได้ศึกษาประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อ สถาปัตยกรรม ศิลปะ ศาสนสถาน โบราณสถาน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และกิจกรรมชุมชน ซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะยั่งยืนได้และเป็นที่ดึงดูดในการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้นั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในหลายๆด้าน เข้ามาสนับสนุน เช่น ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เพียงพอแก่การรองรับนักท่องเที่ยว ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว การบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว การโฆษณา ประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เด่นชัด ความร่วมมือในการรับผิดชอบของหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวในทุกๆ ด้าน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน

2. กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่

2.1 ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 คน

2.2 ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

2.3 ผู้มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 10 คน

2.4 องค์กรบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

2.5 อาสาสมัครด้านการท่องเที่ยวที่มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 4 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวยาวไทย กลุ่มผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นแบบสัมภาษณ์

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อการศึกษาวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ แนวคิดเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. กำหนดนิยามตามขอบข่ายของเนื้อหาและศึกษารายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

3. จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบมีประเด็นคำถาม

4. นำแบบร่างสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปทดสอบ

5. ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

5.1 รศ.ดร. สมชัย วงษ์นาค อาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

5.2 ผศ.ดร. สุนทรী ดวงทิพย์ อาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

5.3 ดร. ภาคภูมิ อินทวงศ์ อาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

5.4 นายเทิดเกียรติ ชินสรนันท์ นายกเทศมนตรีอำเภอแม่สอด

5.5 ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดตาก

6. นำเครื่องมือที่ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแล้วมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง

7. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งก่อน

จัดพิมพ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากกองประสานงานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แนะนำตัวและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เตรียมทีมผู้วิจัย และชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ช่วยทีมวิจัยจำนวน 3 คน
3. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบมีประเด็นคำถามเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฉบับสมบูรณ์ที่ได้มีการพิจารณาแก้ไขแล้วนั้นมาทำการสัมภาษณ์กับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวนทั้งสิ้น 80 คน
4. นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแจกแจงความถี่

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
2. องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 1 คน
3. องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 1 คน
4. นักวิชาการเทศบาลตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 1 คน
5. ตำรวจท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
6. ผู้อาวุโส ตำบลแม่กุ ตำบลท่าสายลวด ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด

จังหวัดตาก ตำบลละ 1 คน รวม 4 คน

7. ประชาชน ตำบลแม่กุ ตำบลพะวอ ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก
ตำบลละ 1 คน รวม 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12 คน

2. กำหนดเวลา และสถานที่ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.1 เตรียมทีมวิทยากร จำนวน 2 คน

2.2 เตรียมอุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เช่น ปากกา กระดาษ

ฟาง เครื่องฉายแผ่นใส สมุดบันทึกการประชุม เป็นต้น

3. ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สลด จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นประเด็นเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สลด ใน 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สลด

4. ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละกลุ่มนำผลที่ได้จากการระดมความคิดในการหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมานำเสนอต่อที่ประชุม

5. ที่ประชุมร่วมกันสังเคราะห์ผลของการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สลดที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หากมีข้อมูลไม่ครบด้วยสมบูรณ์ ให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกว่าจะครบถ้วนสมบูรณ์

2. จำแนกข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3. วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นสำคัญๆ โดยการพรรณนาวิเคราะห์ถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ในการศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 80 คน ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดง จำนวน และร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	42	70.00
หญิง	18	30.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	3	5.00
20-30 ปี	11	18.33
31-40 ปี	22	36.67
41-50 ปี	20	33.33
51-60 ปี	4	6.67
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	34	56.67
มัธยมศึกษา	23	38.33
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	2	3.33
ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	1	1.67
อาชีพ		
เกษตรกร	15	25
ค้าขาย	28	46.67
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	4	6.67
นักเรียน นักศึกษา	5	8.33
แม่บ้าน	2	3.33
อื่นๆ (เช่น รับจ้าง)	6	10

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
มาท่องเที่ยวแม่สอดเพื่อเยี่ยมชม (เลือกได้มากกว่า 1 รายการ)		
เทศกาลงานประเพณีต่างๆ	6	10.00
วิถีชีวิตของคนในชุมชน	51	85.00
โบราณวัตถุ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม	37	61.67
กิจกรรมชุมชน ได้แก่	23	38.33
อาหารพื้นเมือง	20	33.33
อื่นๆ (เช่น มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของที่ระลึก ซื้อสินค้าของใช้ต่างๆ ฯลฯ)	15	25.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 42 คน (ร้อยละ 70) เพศหญิง จำนวน 18 คน (ร้อยละ 30) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 22 คน (ร้อยละ 36.67) รองลงมาอายุ 41-50 ปี จำนวน 20 คน (ร้อยละ 33.33) อายุ 20-30 ปี จำนวน 11 คน (ร้อยละ 18.33) อายุ 51-60 ปี จำนวน 4 คน (ร้อยละ 6.67) และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 5) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 34 คน (ร้อยละ 56.67) รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 23 คน (ร้อยละ 38.33) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 2 คน (ร้อยละ 3.33) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.67) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 28 คน (ร้อยละ 46.67) เกษตรกรรม จำนวน 15 คน (ร้อยละ 25) อาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้าง จำนวน 6 คน (ร้อยละ 10) นักเรียน นักศึกษา จำนวน 5 คน (ร้อยละ 8.33) รับราชการ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 6.67) และแม่บ้าน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 3.33) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอดเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน จำนวน 51 คน (ร้อยละ 85.00) รองลงมาเพื่อเยี่ยมชมโบราณวัตถุ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม จำนวน 37 คน (ร้อยละ 33.33) กิจกรรมชุมชน จำนวน 23 คน (ร้อยละ 61.67) อาหารพื้นเมือง จำนวน 20 คน (ร้อยละ 33.33) อื่นๆ เช่น มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของที่ระลึก ซื้อสินค้าของใช้ต่างๆ ฯลฯ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 25) และเทศกาลงานประเพณีต่างๆ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 10)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน

สถานภาพ	จำนวน	จำนวน
เพศ		
ชาย	11	55
หญิง	9	45
อายุ		
31-40 ปี	3	15
41-50 ปี	9	45
51-60 ปี	6	30
สูงกว่า 60 ปี	2	10
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	13	65
มัธยมศึกษา	7	35
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	11	55
ค้าขาย	6	30
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	3	15
มาท่องเที่ยวแม่สอดเพื่อเยี่ยมชม (เลือกได้มากกว่า 1 รายการ)		
เทศกาลงานประเพณีต่างๆ	9	45
วิถีชีวิตของคนในชุมชน	9	45
โบราณวัตถุ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม	9	45
กิจกรรมชุมชน ได้แก่	4	20
อาหารพื้นเมือง	4	20
อื่นๆ (เช่น มาเยี่ยมชมญาติ ชื่อของที่ระลึก ชื่อสินค้าของใช้ต่างๆ ฯลฯ)	6	30

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 11 คน (ร้อยละ 55) เพศหญิง จำนวน 9 คน (ร้อยละ 45) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 9 คน (ร้อยละ 45) รองลงมาอายุ 51-60 ปี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 30) อายุ 31-40 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 15) และสูงกว่า 60 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 10) ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 13 คน (ร้อยละ 65) และมัธยมศึกษา 7 คน (ร้อยละ 35) อาชีพส่วนใหญ่เกษตรกรรวม จำนวน 11 คน (ร้อยละ 55) รองลงมาค้าขาย จำนวน 6 คน (ร้อยละ 30) และรับราชการ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 15) กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวแม่สอดเพื่อเยี่ยมชมเทศกาลงานประเพณีต่างๆ วิถีชีวิตของคนในชุมชน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม จำนวน 9 คนเท่านั้น (ร้อยละ 45) รองลงมา อื่นๆ เช่น มาเยี่ยมญาติ ชื่อของที่ระลึก ชื่อสินค้าของใช้ต่างๆ ฯลฯ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 30) และกิจกรรมชุมชน อาหารพื้นเมืองจำนวน 4 คนเท่านั้น (ร้อยละ 20)

ตอนที่ 2 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด จำนวน 60 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน นำเสนอตามกรอบ 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน สามารถ อธิบายได้ดังตารางที่ 3 - 6

ตารางที่ 3 เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวในอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	ชมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน เทียวงานเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวแม่สอดจัดขึ้น	26
2	ชมธรรมชาติ ท่องเที่ยวตลาดริมเมย และซื้อของที่ระลึก	16
3	ชมแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติที่หลากหลาย ท่องเที่ยววัดต่างๆ ชมความงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า และภูมิประเทศชายแดน	14
4	พักผ่อน ท่องเที่ยว เขียมญาติ และชมอากาศบริสุทธิ์	4
รวม		60

จากตารางที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวแม่สอดเพื่อเยี่ยมชมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน เทียวงานเทศกาลและงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวแม่สอดจัดขึ้น จำนวน 26 คน รองลงมาชมธรรมชาติ ท่องเที่ยวตลาดริมเมยและซื้อของที่ระลึก จำนวน 16 คน ถัดมาชมแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติที่หลากหลาย ท่องเที่ยววัดต่างๆ ชมความงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า และภูมิประเทศชายแดน จำนวน 14 คน และพักผ่อน ท่องเที่ยว เขียมญาติ และชมอากาศบริสุทธิ์ จำนวน 4 คน

ตารางที่ 4 สถานที่ และเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาเยี่ยมชมกิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณี

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	ท่องเที่ยวธรรมชาติ ป่า-เขา ถ้ำ น้ำตก น้ำพุ ท่องเที่ยวเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง งานบวชลูกแก้ว ประเพณีชาวเขา วิถีชีวิตของคนในชุมชน การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนหลายชนเผ่า กิจกรรมชุมชน อาหารพื้นเมือง โบราณสถาน ศาสนสถานต่างๆ ความงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน จากการจัดกิจกรรมต่างๆ	48
2	ท่องเที่ยวตลาดริมเมย เพื่อชมการค้าชายแดน ชมทิวทัศน์ชายแดนไทย-พม่า และซื้อของที่ระลึก	12
รวม		60

จากตารางที่ 4 พบว่า สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณีที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ ได้แก่ การท่องเที่ยวธรรมชาติป่า-เขา ถ้ำ น้ำตก น้ำพุ ท่องเที่ยวเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง งานบวชลูกแก้ว ประเพณีชาวเขา วิถีชีวิตของคนในชุมชน การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนหลายชนเผ่า กิจกรรมชุมชน อาหารพื้นเมือง โบราณสถาน ศาสนสถานต่างๆ ความงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ สนุกสนาน เพลิดเพลินจากการจัดกิจกรรมต่างๆ จำนวน 48 คน และท่องเที่ยวตลาดริมเมย เพื่อชมการค้าชายแดน ชมทิวทัศน์ชายแดนไทย-พม่าและซื้อของที่ระลึก จำนวน 12 คน

ตารางที่ 5 เหตุผลด้านความรู้สึกพึงพอใจหรือความคุ้มค่าที่ได้เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวด้าน
วัฒนธรรม

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	พึงพอใจ คุ้มค่า ที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยว อำเภอแม่สอด เพราะได้รับ ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชาวอำเภอแม่สอดในหลายๆด้าน	60
รวม		60

จากตารางที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ พึงพอใจ และมีความรู้สึกคุ้มค่าที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด เพราะได้รับประสบการณ์ ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชาวอำเภอแม่สอดในหลายๆ ด้านจำนวน 60 คน

ตารางที่ 6 สภาพความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดกับสภาพแหล่ง
ท่องเที่ยวอื่น

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	อำเภอแม่สอดมีสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและ แตกต่างจากที่อื่น	34
2	มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีชนเผ่าชาวไทยภูเขามากมาย	9
3	ไม่มีความแตกต่างเท่าไรนัก เพราะสภาพแหล่งท่องเที่ยวคล้ายๆกัน	9
4	ด้านวัดวาอารามมีการนำเอาศิลปะพม่าเข้ามาผสมผสาน	5
5	อำเภอแม่สอดเป็นอำเภอเล็กๆ ที่มีสินค้าราคาถูกเพราะมาจากพม่า	3
รวม		60

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด คือ อำเภอแม่สอดมีสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่างจากที่อื่น จำนวน 34 คน รองลงมามีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีชนเผ่าชาวไทยภูเขามากมาย ไม่มีความแตกต่างเท่าไรนักเพราะสภาพแหล่งท่องเที่ยวคล้ายๆ กัน จำนวน 9 คนเท่ากัน และถัดมาด้านวัดวาอารามมีการนำเอาศิลปะพม่าเข้ามาผสมผสาน จำนวน 5 คน และอำเภอแม่สอดเป็นอำเภอเล็กๆ ที่มีสินค้าราคาถูกเพราะมาจากพม่าจำนวน 3 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน สามารถ อธิบายได้ดังตารางที่ 7-10

ตารางที่ 7 เหตุผลที่กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	พักผ่อนในวันหยุด เยี่ยมชมเทศกาลงานประเพณีต่างๆ และซื้อของที่ระลึกริมเมย	9
2	กราบนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ศาลเจ้าพ่อพะวอ ศาสนสถาน โบราณสถานต่างๆ ชมความงดงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ชมความงามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	7
3	มาร่วมกิจกรรมของญาติ เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช	4
รวม		20

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวแม่สอดเพื่อพักผ่อนในวันหยุด เยี่ยมชมเทศกาลงานประเพณีต่างๆ และซื้อของที่ระลึกริมเมย จำนวน 9 คน รองลงมากราบนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ศาลเจ้าพ่อพะวอ ศาสนสถาน โบราณสถานต่างๆ ชมความงดงามของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ชมความงามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 7 คน และมาร่วมกิจกรรมของญาติ เช่นงานแต่งงานงานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช จำนวน 4 คน

ตารางที่ 8 สถานที่ และเหตุผลที่กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนเลือกที่จะมาเยี่ยมชม กิจกรรม
วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณีในอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ศาสนสถาน โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ไทย-พม่า วิถีชีวิตชุมชน เทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณี สงกรานต์ ลอยกระทง งานบวชลูกแก้ว กิจกรรมชุมชน ได้แก่ การแข่งขันมวยคาดเชือก กีฬาชุมชน ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ใน วัฒนธรรมและยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน	14
2	ชมทิวทัศน์ชายแดนไทย-พม่า ท่องเที่ยวตลาดริมเมย และซื้อของที่ระลึก ซึ่งทำให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน	6
รวม		20

จากตารางที่ 8 พบว่า สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณีที่ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนมาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ คือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ศาสนสถาน โบราณสถาน สถาปัตยกรรมไทย-พม่า วิถีชีวิตชุมชน เทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณี สงกรานต์ ลอยกระทง งานบวชลูกแก้ว กิจกรรมชุมชน ได้แก่ การแข่งขันมวยคาดเชือก กีฬาชุมชน ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรม และยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จำนวน 14 คน และชมทิวทัศน์ชายแดนไทย-พม่าท่องเที่ยว ตลาดริมเมยและซื้อของที่ระลึก ซึ่งทำให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จำนวน 6 คน

ตารางที่ 9 เหตุผลด้านความรู้สึกพึงพอใจหรือความคุ้มค่าที่ได้เดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวด้าน
วัฒนธรรมอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	พึงพอใจ คุ้มค่า เพราะได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ชมความงามตามธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว ได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันของชนหลายเผ่าและวิถีชีวิตชุมชนแม่สอด	20
	รวม	20

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจ คุ้มค่า เพราะได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ชมความงามตามธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว ได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันของชนหลายเผ่าและวิถีชีวิตชุมชนแม่สอด จำนวน 20 คน

ตารางที่ 10 สภาพความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดกับแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่อื่น

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	สภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันหลายชนเผ่าในทุกพื้นที่ ซึ่งสถานที่อื่นๆ ไม่มี	12
2	สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติมากกว่า สวยงามกว่า และมีที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย บางสถานที่หาดูได้ยากและมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานสถาปัตยกรรมไทย-พม่าเข้าด้วยกัน	7
3	ไม่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่อื่นเท่าไรนัก	1
รวม		20

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด คือ สภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันหลายชนเผ่าในทุกพื้นที่ ซึ่งสถานที่อื่นๆ ไม่มีจำนวน 12 คน รองลงมาสภาพแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติมากกว่า สวยงามกว่า และมีที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย บางสถานที่หาดูได้ยากและมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานสถาปัตยกรรมไทย-พม่าเข้าด้วยกัน จำนวน 7 คน และไม่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่อื่นเท่าไรนัก จำนวน 1 คน

2.2 ด้านการเข้าถึง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 11-13

ตารางที่ 11 การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	รถยนต์ส่วนตัว	28
2	รถยนต์โดยสาร	22
รวม		60

จากตารางที่ 11 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอดโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 38 คน ถัดมาโดยรถยนต์โดยสาร จำนวน 22 คน

ตารางที่ 12 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่องระบบการคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	มีเพียงพอแก่ความต้องการ เพราะมีรถยนต์โดยสารบริการตลอดทั้งวัน ซึ่งเป็นการสะดวกต่อการท่องเที่ยว	60
รวม		60

จากตารางที่ 12 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านระบบคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีเพียงพอแก่ความต้องการ เพราะมีรถยนต์โดยสารบริการตลอดทั้งวัน ซึ่งเป็นการสะดวกต่อการท่องเที่ยว จำนวน 60 คน

ตารางที่ 13 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่องความเหมาะสมของเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	สภาพถนนดี มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลบริการเหมาะสมสามารถเป็นเครื่องชี้นำทางการท่องเที่ยวได้	60
รวม		60

จากตารางที่ 13 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านเส้นทางเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ว่าสภาพถนนดี มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลบริการเหมาะสมสามารถเป็นเครื่องชี้นำทางการท่องเที่ยวได้ จำนวน 60 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 14-16

ตารางที่ 14 การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	รถยนต์ส่วนตัว	12
2	รถยนต์โดยสาร	5
3	รถจักรยานยนต์	3
รวม		20

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มาท่องเที่ยวแม่สอดโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 12 คน รองลงมารถยนต์โดยสาร จำนวน 5 คน และรถจักรยานยนต์ จำนวน 3 คน

ตารางที่ 15 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่องระบบการคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	มีเพียงพอแก่การให้บริการนักท่องเที่ยวเพราะมีรถยนต์โดยสารบริการตลอดวัน จะไปเที่ยวที่ไหนก็ได้	20
รวม		20

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้านระบบคมนาคมขนส่งโดยสารว่ามีเพียงพอแก่การให้บริการนักท่องเที่ยวเพราะมีรถยนต์โดยสารบริการตลอดวันจะไปเที่ยวที่ไหนก็ได้ จำนวน 20 คน

ตารางที่ 16 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่องความเหมาะสมเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	ไม่พบปัญหาใดๆ เพราะสภาพถนนดีกว่าแต่ก่อน มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลบริการเหมาะสม สามารถเป็นเครื่องชี้้นำทางการท่องเที่ยวได้	20
รวม		20

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไม่พบปัญหาใดๆ เพราะสภาพถนนดี กว่าแต่ก่อน มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลบริการเหมาะสม สามารถเป็นเครื่องชี้นำทางการท่องเที่ยวได้ จำนวน 20 คน

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 60 คน สามารถ อธิบาย ได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่อง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวไทย

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	ได้ใช้บริการเป็นบางอย่าง ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร คมนาคม โทรศัพท์ และได้รับความสะดวกสบายไม่มีปัญหา	27
2	สิ่งบริการต่างๆ มีเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว และสะดวกสบาย	26
3	ใช้บริการเฉพาะที่พักและร้านอาหาร ซึ่งราคาค่อนข้างแพง ด้านการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย รวมถึงด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ยังไม่แน่ใจเท่าไรนัก เพราะเป็นอำเภอที่อยู่ติดชายแดน	4
4	ควรเพิ่มระบบเครือข่ายโทรศัพท์มือถือให้เข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น	3
รวม		60

จากตารางที่ 17 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวว่าได้ใช้บริการเป็นบางอย่างได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร คมนาคม โทรศัพท์ และได้รับความสะดวกสบายไม่มีปัญหา จำนวน 27 คน รองลงมาสิ่งบริการต่างๆมีเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว และสะดวกสบาย จำนวน 26 คน ถัดมาใช้บริการที่พักและร้านอาหารซึ่งราคาค่อนข้างแพง ด้านการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย รวมถึงด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังไม่แน่ใจเท่าไรนัก เพราะเป็นอำเภอที่อยู่ติดชายแดน จำนวน 4 คน และควรเพิ่มระบบเครือข่ายโทรศัพท์มือถือให้เข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จำนวน 3 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากในเรื่องสิ่ง บริการขั้นพื้นฐานต่างๆที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวของกลุ่ม ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด

อันดับ	สภาพ	จำนวน
1	มีเพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว	18
2	อยากให้มีสถานีอนามัยเล็กๆไว้บริการตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆและ ควรคำนึงถึงด้านความสะอาดและความปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะ ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	2
รวม		20

จากตารางที่ 18 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีความเห็นว่าสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆมีเพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว จำนวน 18 คน และอยากให้มีสถานีอนามัยเล็กๆไว้บริการตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆและควรคำนึง ถึงด้านความสะอาดและความปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 2 คน

ตอนที่ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ ชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน นำเสนอตามกรอบ 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
- 2) ด้านการเข้าถึง
- 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่

ตารางที่ 19 ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ประทับใจ เพราะได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กิจกรรมพื้นเมือง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของชนเผ่าหลายชนเผ่า ตลอดจนความงดงามของการผสมผสานของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า	28
2	ประทับใจ เพราะได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จากการได้เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่หลากหลาย ชมภูมิประเทศที่อยู่ติดชายแดน	15
3	ยังไม่ประทับใจ เพราะยังไม่ได้ไปเที่ยวทุกๆที่ และเพิ่งมาแม่สอดได้แค่ 1-2 วัน จึงยังไม่ทราบรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเท่าไรนัก	15
4	ประทับใจทุกอย่างยกเว้นความปลอดภัยยังไม่เพียงพอเพราะอยู่ติดชายแดน	1
5	ยังไม่ประทับใจ เพราะสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังสกปรก และความปลอดภัยยังไม่เพียงพอ	1
รวม		60

จากตารางที่ 19 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประทับใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอดเพราะได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กิจกรรมพื้นเมือง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของชนเผ่าหลายชนเผ่า ตลอดจนความงดงามของการผสมผสานของสถาปัตยกรรมไทย-พม่า จำนวน 28 คน รองลงมาประทับใจเพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการได้เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่หลากหลาย ชมภูมิประเทศที่อยู่ติดชายแดน และยังไม่ประทับใจ เพราะยังไม่ได้ไปเที่ยวทุกๆที่และเพิ่งมาแม่สอดได้แค่ 1-2 วันจึงยังไม่ทราบรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเท่าไรนัก จำนวน 15 คนเท่ากัน ถัดมาประทับใจทุกอย่างยกเว้นด้านความปลอดภัยยังไม่เพียงพอเพราะอยู่ติดชายแดน และยังไม่ประทับใจ เพราะสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังสกปรกและความปลอดภัยไม่เพียงพอ จำนวน 1 คนเท่ากัน

ตารางที่ 20 สิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ความปลอดภัยจากชนต่างด้าว	29
2	ไม่มีด้านใดต้องปรับปรุง	15
3	ไม่ทราบเพิ่งมาเที่ยวได้แค่ 1-2 วัน	10
4	ราคาที่พัก คุณภาพ-ราคาของร้านอาหาร	3
5	การโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น	2
6	น่าจะยกเป็นจังหวัด	1
รวม		20

จากตารางที่ 20 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอว่าควรปรับปรุงด้านความปลอดภัยจากชนต่างด้าว จำนวน 29 คน รองลงมาไม่มีด้านใดต้องปรับปรุง จำนวน 15 คน ถัดมาไม่ทราบเพิ่งมาเที่ยวได้แค่ 1-2 วัน จำนวน 10 คน ถัดมาอีกราคาที่พัก คุณภาพ ราคาร้านอาหาร จำนวน 3 คน ถัดมาการโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น จำนวน 2 คน และน่าจะยกเป็นจังหวัด จำนวน 1 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน สามารถอธิบายได้ ดังตารางที่ 21-22

ตารางที่ 21 ความรู้สึกของกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนต่อการท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ประทับใจ ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พักผ่อน การเยี่ยมชมความงามธรรมชาติที่หลากหลาย ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวแม่สอด การได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การได้ชมความงามทางสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ความงามภูมิประเทศชายแดน และชื่อของที่ระลึก	19
2	เฉยๆ เพราะไม่ค่อยได้ไปเที่ยวแค่ไปเยี่ยมญาติ	1
รวม		20

จากตารางที่ 21 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ประทับใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด เพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พักผ่อน การเยี่ยมชมความงามธรรมชาติที่หลากหลาย ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวแม่สอด การได้สัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การได้ชมความงามทางสถาปัตยกรรมไทย-พม่า ความงามภูมิประเทศชายแดน และการชื่อของที่ระลึก จำนวน 19 คน และเฉยๆ เพราะไม่ค่อยได้ไปเที่ยวแค่ไปเยี่ยมญาติ จำนวน 1 คน

ตารางที่ 22 สิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ความสะอาดแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	9
2	ไม่มีด้านใดต้องปรับปรุง	7
3	การโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น	3
4	เพิ่มสถานีอนามัยเล็กๆตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	1
รวม		20

จากตารางที่ 22 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรปรับปรุงด้านความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 9 คน รองลงมาไม่มีด้านใดต้องปรับปรุง จำนวน 7 คน ถัดมาการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น จำนวน 3 คน และเพิ่มสถานีอนามัยเล็กๆตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 1 คน

3.2 ด้านการเข้าถึง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ไม่พบอุปสรรคใดๆ	59
2	สับสนเส้นทางเล็กน้อย เมื่อเข้าไปในอำเภอแม่สอดเพราะเป็นคนต่างถิ่น	1
รวม		60

จากตารางที่ 23 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พบอุปสรรคใดๆ จำนวน 59 คน และยังสับสนเส้นทางเล็กน้อยเมื่อเข้าไปในอำเภอแม่สอดเพราะเป็นคนต่างถิ่น จำนวน 1 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน สามารถอธิบายได้ ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 อุปสรรคในการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ไม่พบอุปสรรคใดๆ	19
2	เส้นทางบางเส้นทางชำรุดต้องแก้ไข	1
รวม		20

จากตารางที่ 24 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ไม่พบอุปสรรคใดๆ จำนวน 19 คนและเส้นทางบางเส้นทางชำรุดต้องแก้ไข จำนวน 1 คน

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านการประสบปัญหาในด้านต่างๆ

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
	ด้านที่พัก	
1	โรงแรมบางโรงแรมควรปรับปรุงด้านราคาที่พักไม่ให้สูงมากเกินไป ตลอดจนปรับปรุงด้านงานบริการ	31
2	ไม่พบปัญหาใดๆ	14
3	พักบ้านญาติ พักบ้านเพื่อน	13
4	ยังไม่เคยใช้บริการเลย	2
	ด้านร้านอาหาร	
1	ราคา คุณภาพ และความสะอาด	35
2	ไม่พบปัญหาใดๆ	25
	ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึก	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	59
2	สินค้าบางอย่างมีปัญหาเรื่องการขนย้าย เช่น เฟอ์รี่เจอร์รี่ไม้ต่างๆ	1
	ด้านการเดินทาง	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	55
2	ความปลอดภัยด้านการคมนาคมสายแม่สอด-ตาก	3
3	ราคาค่าโดยสารแพง	2
	ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	56
2	ดีพอสมควร	2
3	ได้ข้อมูลแล้วยังหลงทางเป็นบางครั้ง	1
4	น่าจะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมมากขึ้น	1

ตารางที่ 25 (ต่อ)

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่พบปัญหาใดๆ	57
2	ความสะอาดของห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	2
3	ดีพอสมควร	1
1	อื่นๆ ไม่แน่ใจด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยว เพราะอยู่ติดชายแดนและน่าจะมีระเบิดหรือรถDกับชนต่างด้าวอย่าง เคร่งครัด	32
2	ไม่พบปัญหาใดๆ	22
3	ยังไม่ทราบเพราะยังไม่เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น	6

จากตารางที่ 25 พบว่า ด้านที่พัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโรงแรมบางโรงแรม ควรปรับปรุงด้านราคาที่พักไม่ให้สูงมากเกินไป ตลอดจนปรับปรุงด้านงานบริการ จำนวน 31 คน รองลงมาไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 14 คน ถัดมา พักบ้านญาติ พักบ้านเพื่อน จำนวน 13 คน และ ยังไม่เคยใช้บริการเลย จำนวน 2 คน ด้านร้านอาหาร พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ประสบปัญหา ด้านราคา คุณภาพ และความสะอาด จำนวน 35 คนและถัดมาไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 25 คน ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึก พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พบ ปัญหาใดๆ จำนวน 59 คนและ สินค้าบางอย่างมีปัญหาเรื่องการขนย้าย เช่น เฟอร์นิเจอร์ไม้ต่างๆ จำนวน 1 คน ด้านการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 55 คน รองลงมาความปลอดภัยด้านการคมนาคมบนถนนสายแม่สอด-ตาก จำนวน 3 คน และราคาค่าโดยสารแพง จำนวน 2 คน ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 56 คน รองลงมาดีพอสมควร จำนวน 2 คน ถัดมาได้ข้อมูลแล้วยังหลงทางเป็นบางครั้ง และน่าจะมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมมากขึ้นจำนวน 1 คนเท่านั้น ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 57 คนรองลงมาความสะอาดของ ห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 2 คน และดีพอสมควร จำนวน 1 คน ด้านอื่นๆ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่แน่ใจด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยวเพราะอยู่ติดชายแดน และน่าจะมีระเบิดหรือรถDกับชนต่างด้าวอย่างเคร่งครัด จำนวน

32 คน รองลงมาไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 22 คนและยังไม่ทราบเพราะยังไม่เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น จำนวน 6 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน ดังปรากฏในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 สิ่งที่ต้องปรับปรุงด้านการประสบปัญหาในด้านต่างๆ

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
	ด้านที่พัก	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ เพราะพักบ้านญาติ	12
2	ไปเช่า กลับเย็น ไม่ค้างคืน	6
3	ควรปรับปรุงด้านราคาที่พักบางแห่ง	2
	ด้านร้านอาหาร	
1	ควรปรับปรุงคุณภาพ ความสะอาด และราคาที่เหมาะสม	11
2	ไม่พบปัญหาใดๆ	9
	ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึก	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ มีสินค้ามากมายให้เลือกซื้อและน่าสนใจ	18
2	ควรปรับปรุงด้านราคาสินค้าให้เหมาะสม	2
	ด้านการเดินทาง	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	19
2	เส้นทางบางเส้นทางชำรุด	1
	ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	16
2	อยากให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น	3
3	เพิ่มจุดบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	1

ตารางที่ 26 (ต่อ)

อันดับ	สภาพ	จำนวน
	ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	14
2	ความสะอาดและความปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะตามจุดแหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ	5
3	เพิ่มสถานีอนามัยเล็กๆตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	1
	อื่นๆ	
1	ไม่พบปัญหาใดๆ	11
2	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยวเพราะอยู่ติดชายแดน อยากให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยกันส่งเสริมให้อำเภอแม่สอด	6
3	เป็นเมืองท่องเที่ยวและจัดให้มีมัคคุเทศก์ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	3

จากตารางที่ 26 พบว่า ด้านที่พัก กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ เพราะพักบ้านญาติ จำนวน 12 คน รองลงมาไปเช่า กลั๊บเฮ็น ไม่ค้างคืน จำนวน 6 คน และควรปรับปรุงด้านราคาที่พักบางแห่ง จำนวน 2 คน ด้านร้านอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ควรปรับปรุงด้านคุณภาพ ความสะอาด และราคาที่เหมาะสมจำนวน 11 คน และไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 9 คน ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึก พบว่า ไม่พบปัญหาใดๆ มีสินค้ามากมายให้เลือกซื้อและน่าสนใจ จำนวน 18 คน และควรปรับปรุงด้านราคา คุณภาพสินค้าที่เหมาะสม จำนวน 2 คน ด้านการเดินทาง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ ในการเดินทาง จำนวน 19 คน และเส้นทางบางเส้นทางชำรุด จำนวน 1 คน ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 16 คน รองลงมาอยากให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น จำนวน 3 คน และเพิ่มจุดบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวตามแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น จำนวน 1 คน ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ส่วนใหญ่ พบว่า ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 14 คน รองลงมาความสะอาดและความปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 5 คน และเพิ่มสถานีอนามัยเล็กๆ ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆจำนวน 1 คน ด้านอื่นๆ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใดๆ จำนวน 11 คน รองลงมาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยวเพราะอยู่ติดชายแดน จำนวน 6 คน และอยากให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยกันส่งเสริมให้อำเภอแม่สอดเป็นเมืองท่องเที่ยวจัดให้มีมัคคุเทศก์ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 3 คน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีรายละเอียดดังนี้

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ลงทะเบียน
2. ผู้วิจัยนำเสนอเรื่องที่ทำการศึกษา แง้แง่วัตถุประสงค์การวิจัย และชี้แจงผลการ
วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2
ให้กลุ่มสมาชิกผู้ร่วมสนทนาทราบ
3. ให้ผู้ร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด
4. แบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วย กลุ่มผู้นำองค์กร
ภาครัฐ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวแม่สอด และกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับชาวบ้าน
ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด
5. แต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด โดยกำหนดประเด็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการ
ท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึง และ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
6. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลของการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางต่อที่ประชุม
ดังนี้

ตารางที่ 27 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอดของกลุ่มแกนนำ

กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3
<p>ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขอความร่วมมือจาก อบต. จัดตั้งอาสาสมัครหมู่บ้านเพื่อคอยแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว - ให้ อบต. จัดการเรื่องโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนมากขึ้น 	<p>ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์โดยการประสานงานกับสำนักงาน ททท. (ตาก) โดยการทำแผ่นพับ หรือ การโฆษณาทางสถานี โทรทัศน์ ท้องถิ่นด้านท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอด ในช่วงมีเทศกาลงานประเพณีต่างๆ - ชุมชนมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น กะเหรี่ยง พม่า ชาวไทยภูเขา ฯลฯ ควรสนับสนุนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว - ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว - ให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม 	<p>ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์ - การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ - การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
<p>ด้านการเข้าถึง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ อบต. จัดทำทางให้สะดวกต่อการเข้าถึงมากขึ้น - จัดทำป้ายบอกทางเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเล็กๆ ด้านเส้นทางเดินทางตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ 	<p>ด้านการเข้าถึง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงเส้นทางให้มีความปลอดภัย - ในช่วงเทศกาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบทางสื่อวิทยุท้องถิ่นหรือ การจัดทำป้ายโฆษณาบอกกล่าวให้ทราบ 	<p>ด้านการเข้าถึง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้นักท่องเที่ยวโดย อบต. เป็นหลัก - จัดมีคคูเทศก์อาสาสมัครที่มีความรู้ไว้คอยแนะนำ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรมีจุดบริการข้อมูลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ

ตารางที่ 27 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอแม่สอดของกลุ่มแกนนำ

กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3
<p>ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก</p> <p>- จัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น</p>	<p>ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก</p> <p>- มีป้ายบอกทางที่เห็นได้ชัดเจน</p> <p>- การจัดตั้งอาสาสมัครในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวไว้ให้คำแนะนำ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว</p> <p>- การปรับปรุงห้องน้ำให้เหมาะสมและเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว</p>	<p>ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก</p> <p>- การบริการทางด้านความสถานที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มีสถานที่รองรับที่เพียงพอ</p> <p>- การดูแลด้านความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ห้องน้ำ ห้องสุขาที่เพียงพอ</p> <p>- จุดบริการนักท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว</p>

7. ผู้ร่วมสนทนากลุ่มและผู้วิจัยช่วยกันสรุปสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่เหมาะสมได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

1. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขอความร่วมมือจาก อบต. หมู่บ้านในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวให้จัดหาอาสาสมัครหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยว เพื่อช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว

2. ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เช่น สำนักงาน ททท. (ตาก) ช่วยเหลือให้การสนับสนุนในเรื่อง การโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอดที่น่าสนใจ โดยการจัดทำสื่อโฆษณา แผ่นพับ หรือการโฆษณาทางโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุท้องถิ่น ในช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ

3. หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ร่วมกันสนับสนุนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

4. หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ร่วมกันปรับปรุง บูรณะ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านความสะอาด และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

5. ให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองมากขึ้น

ด้านการเข้าถึง

1. ให้ อบต. เป็นแกนนำในการจัดอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว

2. จัดหาอาสาสมัครมัคคุเทศก์ด้านการท่องเที่ยว คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

3. ให้ อบต. สนับสนุนด้านการจัดทำสื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบว่าในท้องถิ่นของตนได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้างในช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น การจัดประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงชุมชน

4. ให้ อบต. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงเส้นทาง การเดินทางให้มีความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งการจัดทำป้ายบอกทางที่มองเห็นได้ชัดเจน และเข้าใจง่าย

5. ชุมชนขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการจัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารและข้อมูลทางการท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

1. ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น

2. ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดสถานที่บริการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น ศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว

3. ประชาชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด

จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 60 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 20 คน รวม 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสัมภาษณ์แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอแม่สอด และทำการ

สัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กับกลุ่มผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จนครบจำนวนผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬานันทนาการ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
2. องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่ดาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
3. องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
4. นักวิชาการเทศบาลตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
5. ตำรวจท่องเที่ยว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 1 คน
6. ผู้อาวุโส ตำบลแม่กุ ตำบลท่าสายลวด ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด

จังหวัดตาก ตำบลละ 1 คน รวม 4 คน

7. ประชาชน ตำบลแม่กุ ตำบลพะวอ ตำบลแม่ดาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตำบล

ละ 1 คน รวม 3 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด นี้ ผู้วิจัยนำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพ และปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แก่แก่นนำองค์กรเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยทำการแบ่งกลุ่มแก่นนำองค์กรออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อหาแนวทางใน 3 ด้านดังกล่าว จากนั้นให้ตัวแทนแก่นนำองค์กรแต่ละกลุ่ม นำเสนอแนวทางที่ได้ต่อที่ประชุมเพื่อร่วมกันสังเคราะห์ผลของการระดมความคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล
 นำแนวทางที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12
 ท่าน มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด
 จังหวัดตาก สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

อำเภอแม่สอด มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมมากมายและหลากหลาย มีความ
 เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์
 สร้างขึ้น อาทิเช่น สถานที่สำคัญต่างๆทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาสนสถานต่างๆ ซึ่งมีประวัติความ
 เป็นมาที่เก่าแก่ ทรงคุณค่า ตั้งแต่ครั้งอดีตกาลของอำเภอแม่สอด และจัดว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ
 สักการะของชาวแม่สอดมาจนถึงปัจจุบัน ศาลต่างๆ อุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่เก่าแก่โบราณ
 ทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดมณีไพรสณฑ์ วัดโพธิคุณ หรือ วัดห้วยเตย วัดไทยพัฒนาราม หรือ
 วัดไทยใหญ่ วัดชุมพลคีรี ศาลเจ้าพ่อขุนสามชน ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ศาลเจ้าพ่อพะวอ
 อุทยานแห่งชาติขุนพะวอ โบราณสถานคอกช้างเผือก เนินพิศวง และด้วยเหตุที่อำเภอแม่สอดเป็น
 อำเภอที่อยู่ติดเขตชายแดนไทย-พม่า จึงประกอบไปด้วยชนหลายเชื้อชาติ หลายภาษา อันได้แก่
 คนพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยภูเขา จีน พม่า อินเดีย กะเหรี่ยง ฯลฯ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต่างอาชีพ
 ต่างขนบธรรมเนียม-ประเพณี และวัฒนธรรม ต่างภาษา และต่างวิถีการดำรงชีวิต แต่ก็มีวัฒนธรรม
 และประเพณีบางอย่างที่ได้มีการรับเอาแบบอย่างมาผสมผสานกัน ซึ่งทำให้เป็นสิ่งปฏิบัติสืบต่อกัน
 มาจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีแห่สากลง หรือ แห่ลูกแก้ว ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัว
 ประเพณีงานแต่งงานของชนเผ่าต่างๆ ประเพณีต่างซอมต่อหลง หรือ การถวายข้าวพระพุทธ
 ประเพณีน้อเป๊ะเจ้า หรือ ปี่ไหม่มัง เทศกาลงานลอยกระทงสายไหลประทีปพันดวง การปล่อย
 โคมลอย เทศกาลงานตากสินมหาราชานุสรณ์ และงานกาชาด ศิลปะพื้นบ้าน อันได้แก่ งานปั้นอิฐ
 (อิฐมอญ) การเจียรนัยอัญมณี-พลอยอัด อาหารพื้นเมืองต่างๆ ของชาวแม่สอด เช่น ขนมจีน-
 น้ำยววก กระบองจ่อ น้ำพริกกุ้ง ข้าวก้นจั้น เมี่ยงคำ และนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังต้องการที่จะมา
 เยี่ยมชมแม่น้ำเมย ตลาดริมเมย ชมการค้าชายแดนไทย-พม่า และชื่อของที่ระลึก และการได้สัมผัส
 วิถีชีวิตชุมชน ตลาด หมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม อันได้แก่ ตลาดสินค้าพื้นเมืองชาวคอยมูเซอ และ

พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดตาก และสถานีทดลองพืชสวนคอบมูเซอ และนอกเหนือไปจากนั้น การได้สัมผัสความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา-ป่าไม้ น้ำตก น้ำพุ ถ้ำต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้เองนับว่าเป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอดที่มีอยู่แล้วและเป็นที่ยังดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวได้มาก

2. ด้านการเข้าถึง

ระบบการคมนาคมขนส่งเพื่อเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมมีเพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านเส้นทางการเดินทางส่วนใหญ่ปลอดภัย ไม่มีปัญหา เพราะสภาพถนนมีการพัฒนาดีกว่าแต่ก่อนมาก มีป้ายบอกทางชัดเจนและเข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว และมีการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งบริการขั้นพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ด้านที่พัก ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ต่างๆ โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีตำรวจ สถานบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ระบบคมนาคมขนส่ง สวัสดิการด้านการรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่มีเพียงพอแก่การรองรับนักท่องเที่ยว แต่ก็มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่เห็นว่า อำเภอแม่สอดเป็นอำเภอที่อยู่ติดเขตชายแดน จึงน่าจะมีการเข้มงวดเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยวจากชนต่างด้าวเป็นพิเศษ เพราะมีชนต่างด้าวอาศัยอยู่มากมายในทุกพื้นที่ของอำเภอแม่สอด และยังเห็นว่าในด้านราคาของที่พัก ร้านอาหารควรจะมีการปรับราคาให้เป็นกลางเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น และที่สำคัญควรคำนึงถึงการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และอยากให้มีการบริการของสถานีอนามัยเล็กไว้ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

ตอนที่ 2 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

สิ่งที่ควรคำนึงถึงด้านความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากชนต่างด้าวในการท่องเที่ยวเพราะเป็นเขตอำเภอที่อยู่ติดชายแดนไทย-พม่า การปรับราคาที่พัก และร้านอาหารที่เหมาะสมเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

2. ด้านการเข้าถึง

ส่วนใหญ่ไม่พบอุปสรรคใดๆในการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวแต่ก็มีประเด็นเล็กน้อยที่เป็นปัญหา เช่น เส้นทางบางเส้นทางชำรุดเพราะมีรถวิ่งผ่านตลอดเวลาและยังขาดการบำรุงรักษา และนอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวส่วนน้อยที่ยังคงสับสนเส้นทางในการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเพราะเพิ่งเข้ามาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านที่พัก ราคาที่พักที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากกว่าที่เป็นอยู่ ด้านร้านอาหาร ควรจะคำนึงถึงคุณภาพและราคาที่เหมาะสม ด้านร้านจำหน่ายของที่ระลึก พบว่าสินค้าบางอย่างเมื่อซื้อแล้วไม่สามารถทำการขนย้ายได้ เช่น งานเฟอร์นิเจอร์ไม้ต่างๆ ด้านการเดินทาง บางเส้นทางในการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวยังชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อ ด้านราคาค่าโดยสารที่เหมาะสม ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว น่าจะมีการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในด้านความสะดวกและความปลอดภัยของการใช้ห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และควรเพิ่มสถานีอนามัยเล็กๆ ไว้ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้านอื่นๆ พบว่า ควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยวจากชนต่างด้าว และการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภาครัฐ-เอกชน และชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อย่างเด่นชัด เพื่อให้อำเภอแม่สอดเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอีกแห่งหนึ่ง

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แก่แกนนำที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด ผลจากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

1.1 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขอความร่วมมือจาก อบต. หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวให้จัดทำอาสาสมัครหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยว เพื่อช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2 ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เช่น สำนักงาน ททท. (ตาก) ช่วยเหลือให้การสนับสนุนในเรื่องการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจของอำเภอแม่สอด โดยการจัดทำสื่อโฆษณา แผ่นพับ หรือการ โฆษณาทางโทรทัศน์ หรือสถานีวิทยุ ในช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ

1.3 หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกันสนับสนุนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

1.4 หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกันปรับปรุง บูรณะ ซ่อมแซม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านความสะอาด และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

1.5 ให้ชุมชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ของตนมากขึ้น

2. ด้านการเข้าถึง

2.1 ให้ อบต. เป็นแกนนำในการจัดอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว

2.2 ให้ อบต. สนับสนุนด้านการจัดทำสื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบว่าในท้องถิ่นของตน ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้างในช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่นการจัดประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงชุมชน

2.3 ให้ อบต. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงเส้นทาง การเดินทางให้มีความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งการจัดทำป้ายบอกทางที่มองเห็นได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย

2.4 ชุมชนขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการจัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารและข้อมูลทางการท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆต่างๆ

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แก่ นักท่องเที่ยวเบื้องต้น

3.2 ให้ อบต. หมู่บ้าน จัดสถานที่บริการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น ศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว

3.3 ชุมชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ช่วยกันสอดส่องดูแล และให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัยจากชนต่างด้าวให้นักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้นำแนวคิดและหลักการต่างๆ ที่ศึกษาค้นคว้ามาสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษานี้ตาม สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามประเด็น 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
- 2) ด้านการเข้าถึง
- 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

1. สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด พบว่า อำเภอแม่สอดมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวด้านเทศกาลและงานประเพณีต่างๆ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ และมีเรื่องราวของเหตุทางประวัติศาสตร์ไทยมากมาย และเนื่องจากอำเภอแม่สอด เป็นอำเภอที่มีชนเผ่าหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน จึงทำให้เกิดความหลากหลายในด้านการดำรงชีวิต วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มากมาย ซึ่งแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาติกา แสนคำ (2545 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กล่าวถึง บ้านเปียงหลวงที่ประกอบด้วยการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของชนเผ่าต่างๆ หลายชาติพันธุ์ และมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่หลากหลาย มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อีกทั้งยังมีความสวยงามตามธรรมชาติอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

1.2 ด้านการเข้าถึง

จากผลการศึกษาพบว่า อำเภอแม่สอดมีสภาพการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้ดีกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก กล่าวคือ สภาพถนนส่วนใหญ่ดูดี มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ระบบไฟฟ้าเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลบริการทางการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมสามารถใช้เป็นเครื่องชี้นำทางการท่องเที่ยวได้ ในด้านระบบคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีเพียงพอและมีรถยนต์โดยสารบริการตลอดทั้งวันซึ่งเป็นการสะดวกต่อการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรัญญา เทพวัลย์ (2545 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ตัดสินใจเลือกมาคอบตุ้ง จังหวัดเชียงราย ที่กล่าวถึงด้านการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวว่า ลักษณะกายภาพภูมิประเทศแหล่งท่องเที่ยวคอบตุ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนเทือกเขา สลับซับซ้อน ตั้งอยู่บนรอยต่อตะเข็บช่องเส้นแบ่งพรมแดนไทย-พม่า ที่คดเคี้ยว ลัดเลาะไปตามภูมิประเทศที่สวยงาม สภาพถนนได้รับการพัฒนา ปรับปรุงเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวคอบตุ้งได้โดยรถยนต์ส่วนตัว รถยนต์โดยสารได้โดยสะดวกสบายและปลอดภัย

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากผลการศึกษาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว อันได้แก่ ร้านอาหาร สถานที่พักแรม ร้ายขายของที่ระลึก ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และในด้านอื่นๆ ส่วนใหญ่มีเพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่จะพบบางประเด็นเล็กน้อยที่เป็นปัญหา กล่าวคือ ในด้านของราคาที่พักและร้านอาหารค่อนข้างแพง และด้านอื่นๆ เช่น ความไม่แน่ใจในด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพราะอำเภอแม่สอคือเป็นอำเภอที่อยู่ติดเขตชายแดนที่มีคนต่างด้าวอาศัยรวมอยู่กับชุมชนในพื้นที่ และในด้านความสะดวกของห้องน้ำสาธารณะที่ยังคงขาดการใส่ใจ ดูแลรักษา และยังพบว่า มีนักท่องเที่ยวจำนวนเล็กน้อยที่ต้องการอยากให้มีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ในเขตพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น และอยากให้มีสถานีอนามัยเล็กๆ ไว้บริการตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาลิกา แสนคำ (2545 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กล่าวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวว่า บ้านเปียงหลวงมีระบบสาธารณสุขปลอดภัยดี เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว แต่ควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และห้องน้ำสาธารณะที่เป็นสาเหตุให้การท่องเที่ยวของหมู่บ้านเปียงหลวงยังไม่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่าไรนัก

2. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอ จังหวัดตาก

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประทับใจที่ได้มาสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กิจกรรมพื้นเมือง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของคนหลายชนเผ่า ตลอดจนความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และสนุกสนานเป็นอย่างมาก แต่ก็พบว่ายังมีปัญหาบางประการที่ทำให้นักท่องเที่ยวยังคงไม่ให้ความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอมากเท่าไรนัก กล่าวคือ ปัญหาด้านความไม่แน่ใจในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยวเพราะมีคนต่างด้าวอาศัยปะปนอยู่กับชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวมากมาย ปัญหาด้านราคาที่พักและร้านอาหารที่ค่อนข้างแพง และปัญหาอื่นๆ เช่น การไม่ให้ความสำคัญในการดูแล รักษา ทำนุ บำรุง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เองเป็นสาเหตุให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอ ยังไม่เป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนเท่าที่ควร

2.2 ด้านการเข้าถึง

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการเข้าถึงที่นักท่องเที่ยวประสบ คือ สภาพถนนบางเส้นมีการชำรุดและยังขาดการซ่อมแซม แก้ไข และปัญหาในประเด็นเล็กน้อย กล่าวคือนักท่องเที่ยวบางส่วนยังสับสนเส้นทางการเดินทางเมื่อเดินทางเข้าไปในอำเภอแม่สอด เพราะเป็นคนต่างถิ่น

2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่พบได้แก่ ปัญหาด้านราคาที่พักและร้านอาหารที่ค่อนข้างสูง ปัญหาด้านการขนย้ายสินค้าบางอย่างซึ่งเมื่อซื้อไปแล้วเกิดปัญหาด้านการขนย้าย เช่น เฟอร์นิเจอร์ไม้ต่างๆ ปัญหาด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด ปัญหาด้านความสะอาดและปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ปัญหาด้านเส้นทางการเดินทางที่ชำรุดและยังไม่ได้มีการซ่อมแซม แก้ไข และนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าอยากให้เพิ่มบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวและการจัดหามัคคุเทศน์อาสาสมัครตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

จากประเด็นปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอดทั้ง 3 ด้านที่ได้ทำการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของสมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ (2549) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาวัดบางพระวรวิหาร ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้ทำศึกษาค้นคว้าหาจุดอ่อน จุดแข็งของวัดบางพระวรวิหาร กล่าวถึงในด้านของปัญหาที่พบคือ สถานที่บริเวณรอบๆวัดไม่สะอาด มีขยะมูลฝอย มูลสัตว์ เป็นต้น เส้นทางคมนาคมและสถานที่จอดรถภายในคับแคบไม่สะดวกสบาย วิชาการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การขาดความตระหนักถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการส่งเสริมที่ดีในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสภาพพื้นที่ตั้งของวัดมีแรงงานอพยพที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นประชากรแฝงในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรมในชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาด้านการทำนุ บำรุง รักษา สภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยที่ศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวบางส่วนมีความคิดเห็นว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางแห่งยังขาดการเอาใจใส่ด้านความสะอาด การทำนุบำรุง รักษา ด้านความสวยงามและมีความปลอดภัยยังไม่เพียงพอ แนวทางพัฒนาด้านสวัสดิการ

คุ้มครองความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยที่ศึกษาด้านสิ่งที่ควรปรับปรุงในด้านการประสบปัญหาด้านต่างๆของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่แน่ใจในด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวจากชนต่างด้าว เพราะแม่สอดเป็นอำเภอที่อยู่ติดชายแดน แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด ในด้านการจัดทำสื่อ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ศึกษาที่ได้ในด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในอำเภอแม่สอด อยากให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอดให้มากขึ้น และมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มจุดบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น แนวทางการพัฒนาด้านการจัดหามัคคุเทศน์อาสาสมัครเพื่อแนะนำและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ศึกษาในด้านสิ่งที่ควรปรับปรุงในด้านต่างๆ กล่าวคือ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน อยากให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยกันส่งเสริมให้อำเภอแม่สอดเป็นเมืองท่องเที่ยวและจัดให้มีมัคคุเทศก์ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาด้านสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอดในด้านความแตกต่างของสภาพการท่องเที่ยวอำเภอแม่สอดกับสภาพการท่องเที่ยวที่อื่น กล่าวคือ สภาพการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สอดมีหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เนื่องจากมีชนหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน อีกทั้งในด้านสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างก็มีการนำเอาศิลปะพม่าเข้ามาผสมผสาน ซึ่งทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

3.2 ด้านการเข้าถึง

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ ปรับปรุง ซ่อมแซม สภาพถนนที่เข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยที่ศึกษา กล่าวคือ เส้นทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวบางเส้นทางเกิดการชำรุด และยังไม่ได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซม อย่างจริงจัง จากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ ด้านการดูแลรักษา ทำนุบำรุง สภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ศึกษาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานกล่าวคือ นักท่องเที่ยว กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนพบว่าด้านห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะอาดเท่าที่ควร อีกทั้งยังด้านความปลอดภัยของการใช้ห้องน้ำสาธารณะ

จากแนวทางการพัฒนาที่ได้จากแกนนำและประชาชน ที่กล่าวมานี้เอง ซึ่งถ้าขาดการให้ความสำคัญ และการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จัก และไม่ให้ความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอดเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ส่งศรี วงษ์เวช (2545) ที่ทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มแม่น้ำปิง ได้ศึกษาโดยการนำเอาองค์ประกอบแนวคิดทั้ง 3 ด้านมาศึกษาเช่นกัน จากการศึกษาพบว่า สองฝั่งกลุ่มแม่น้ำปิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ยังคงขาดความชัดเจนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เด่นชัดจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำปิง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1. ควรให้ความสำคัญ และการสนับสนุนในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอดอย่างจริงจังและเด่นชัด เช่น การให้การสนับสนุนด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การจัดทำกลยุทธ์ด้านต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอดที่น่าสนใจให้มากขึ้น
2. ประสานงานการจัดการด้านการบูรณะ ทำนุบำรุง สภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอดให้สะอาดและสวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่คู่บ้านคูเมือง ตลอดจนให้การสนับสนุนการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมเฉพาะของอำเภอแม่สอดอย่างจริงจัง เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาต่อไป
3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด เพราะอำเภอแม่สอดเป็นอำเภอที่อยู่ติดเขตชายแดนไทย-พม่า
4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนใจในด้านการอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การจัดบริการต้อนรับ การจัดการด้านความสะอาดและปลอดภัยของห้องน้ำสาธารณะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การให้บริการข้อมูลและข่าวสารทางการท่องเที่ยว

สำหรับชุมชน

1. ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากให้มากขึ้น

2. ให้ความร่วมมือในด้านการเป็นอาสาสมัครทางการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน
3. ให้ความร่วมมือในด้านการอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน

4. ให้ความร่วมมือในด้านการสอดส่องดูแลความปลอดภัยในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และแนวทางการพัฒนา
2. ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่ยั่งยืน
3. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องชนต่างด้าวที่น่าจะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวชายแดนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
5. ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (8 ตุลาคม 2549). **มาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.culture.go.th/knowledge/mean/01.htm>, 2549.
- จิราวรรณ กาวิละ. **ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- ชินรัตน์ สืบสม. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.
- เทศบาลเมืองแม่สอด, สำนักงาน. **ความรู้ทั่วไป**. ตาก : สำนักงานเทศบาลเมืองแม่สอด, 2550.
- พัชรลี สิโรรส และคนอื่นๆ. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปริญญาโท
นักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน. **ลักษณะสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : เลียงเชียงจงเจริญ, 2515.
- มีงสรรพ์ ขาวสะอาด และคนอื่นๆ. **โครงการศึกษา ทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2536.
- วงศกร ภู่ทอง และอลงกต ศรีเสน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. กรุงเทพฯ : เดอะบุคส์, ม.ป.ป.
- วรรณ วลัยวานิช. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- วรัญญา เทพวัลย์. **ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยตัดสินใจเลือกมาดอยตุง จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- วาลิกา แสนคำ. **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- ธีระพงษ์ ภูริปาณิก และสุพจน์ บุญวิเศษ. **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาวัดบางพระวรวิหาร ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชาชลบุรี**. กรุงเทพฯ : วารสารส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549.
- นิคม จารุมณี. **การท่องเที่ยว และการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2548.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. รัฐธรรมนุญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2546.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางศึกษา วิเคราะห์และ
วางแผน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.
- เสนห์ นครสันติภาพ. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านวัฒนธรรมไทย เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน
ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สุมณฑา บุญปลูก. ปัจจัยที่กำหนดการท่องเที่ยวภายในประเทศของคน กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก, 2544.
- สงศรี วงษ์เวช. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- อมรา พงศาภิขุญ. วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อานนท์ อาภาภิรม. สังคมวัฒนธรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ : โอเอสพรีนติ้งเฮาส์, 2525.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (1 มิถุนายน 2549). ข้อมูลท่องเที่ยว 76 จังหวัด. [ออนไลน์]. เข้าถึง
ได้จาก : <http://www.tat.or.th/thai>, 2547.
- _____. (1 มิถุนายน 2549). นโยบายและแผนการตลาด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.tat.or.th/thai>, 2547.
- _____. (1 มิถุนายน 2549). กิจกรรมท่องเที่ยวโฮมสเตย์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.tat.or.th/thai/traveling_eco_tourism.php?travel, 2549.
- ดู๋ ขุมสาย. (10 มิถุนายน 2549). การท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.Vijai.org/research/project_content.asp?projID=PDG45M0001, 2527.
- ท่องเที่ยวเมืองไทย จังหวัดตาก.(10 มิถุนายน 2549). เทศกาลและงานประเพณี. [ออนไลน์]. เข้าถึง
ได้จาก : <http://www.camptour.net/province/north/tak/festival.asp>, 2549.

- โรงแรมแม่น้ำ ริเวอร์ไซด์. (10 มิถุนายน 2549). วัฒนธรรมและประเพณี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.menamclub.com>, 2549.
- ลดาศรี หุณฑนะเสรี. (10 มิถุนายน 2549). ความหมายและขอบข่ายของการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.Vijai.org/research/proct_content.asp?projID=PDG45M0001,2534.
- ศูนย์พัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.(8 ตุลาคม 2549). ทรัพยากรการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://wbc.msu.ac.th/ge/0299101/suphab/tour-02.html>, 2549.
- สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. (8 ตุลาคม 2549). ข้อกำหนดสำหรับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.environnet.in.th/evdb/info/travel/index.html>.
- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (8 ตุลาคม 2549).บทสรุปหัวข้อประชุม Summary of Tourist Industry. [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก : http://www.webgak.com/download/tourism_industry.doc, 2549.
- Green, Arnold W. **Sociology**. New York : McGraw-Hill, 1972.
- Tylor, Edward Burnett. **Primitive Cultural**. 1871.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ชื่อ — สกุลของผู้ให้ข้อมูล.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี
 20-30 ปี
 31-40 ปี
 41-50 ปี
 51-60 ปี
 สูงกว่า 60 ปี
3. ระดับการศึกษา
 ไม่ได้เรียน
 ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
4. การประกอบอาชีพ
 เกษตรกรรม
 ค้าขาย
 รับราชการ รัฐวิสาหกิจ
 นักเรียน นักศึกษา
 แม่บ้าน
 อื่นๆ โปรดระบุ
5. ท่านมาเที่ยวแม่สอดเพื่อเยี่ยมชม (เลือกได้มากกว่า 1 รายการ)
 เทศกาลงานประเพณีต่างๆ ได้แก่.....
 วิถีชีวิตของคนในชุมชน

- โบราณวัตถุ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม
- การละเล่นพื้นบ้าน
- กิจกรรมชุมชน ได้แก่.....
- อาหารพื้นเมือง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

1. ท่านมาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอดเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม วัฒนธรรม เทศกาลและงานประเพณี ที่ท่านมาเยี่ยมชมที่อำเภอแม่สอดมีอะไรบ้าง ทำไมท่านจึงเลือกที่จะมาเยี่ยมชมถึงเหล่านั้น

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีความรู้สึกพึงพอใจ หรือมีความรู้สึกคุ้มค่าหรือไม่ที่ท่านได้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของอำเภอแม่สอดมีความแตกต่างจากสภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของสถานที่อื่นๆ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการเข้าถึง

5. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอแม่สอดโดยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าระบบการคมนาคมขนส่งโดยสารที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด มีเพียงพอแก่ความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอันได้แก่ สภาพถนน ป้ายบอกทาง ระบบไฟฟ้า หรืออื่นๆ ที่มีผลต่อการเดินทาง มีความเหมาะสมต่อการให้ข้อมูลบริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

8. ท่านคิดว่าสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ต่างๆ โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีตำรวจ สถานบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว หรือระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ระบบคมนาคมขนส่ง สวัสดิการด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

1. เมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด ท่านรู้สึกประทับใจหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอดควรปรับปรุงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการเข้าถึง

3. ท่านพบอุปสรรคในการเดินทางใดบ้างในการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมใน
อำเภอแม่สอด เช่น เส้นทางการเดินทาง สภาพถนน ป้ายบอกทาง ยานพาหนะที่มีไว้บริการให้แก่
นักท่องเที่ยว ระบบขนส่งโดยสาร หรืออื่นๆ เป็นต้น

.....
.....
.....
.....
.....

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

4. เมื่อท่านมาท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด ท่านประสบกับปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง
ต่างๆ ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง และควรปรับปรุงอย่างไร

4.1 ด้านที่พัก

.....
.....
.....
.....
.....

4.2 ด้านร้านอาหาร

.....
.....
.....
.....
.....

4.3 ด้านร้านค้าหน้าของที่ระลึก

.....
.....
.....
.....
.....

4.4 ด้านการเดินทาง

.....

.....

.....

.....

.....

4.5 ด้านข้อมูลทางการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

4.6 ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน

.....

.....

.....

.....

.....

4.7 อื่นๆ (โปรดระบุ) เช่น ความไม่ปลอดภัยในชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ก

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
และรายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อหาแนวทาง
 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วันที่ 25 มิถุนายน 2550

ณ.สถานที่ศึกษบัณฑิตวิทยาลัย (ห้องยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

- 09.00 -09.30 น. - ลงทะเบียน
 - สร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัยและตัวแทนประชาชน
- 09.30 – 10.00 น. - รายงานการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้นำ
 ประชาชนในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอดให้กับ
 เกานำและตัวแทนประชาชนทราบล่วงหน้า
 - กำหนดหัวข้อการสนทนากลุ่มและหัวข้อการหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว
 เชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 10.00 – 10.15 น. – พักรับประทานอาหารว่าง
- 10.15 – 11.15 น. - แบ่งกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ระดมความคิดหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
 วัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 11.15 – 11.30 น. – แต่ละกลุ่มเสนอแนวทางและวิธีการที่คิดได้นำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อสังเคราะห์
 เป็นแนวทางของที่ประชุมนำไปสู่เกานำและประชาชนด้านการท่องเที่ยวเชิง
 วัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 11.30 – 12.00 น. - ที่ประชุมรับรองและประกาศเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
 - คณะผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ,เปิดประชุมและเชิญรับประทานอาหาร

*****

รายชื่อแกนนำขององค์กร และผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด
เรื่อง
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
วันที่ 25 มิถุนายน 2550
ณ ห้องยุทธศาสตร์การพัฒนา อาคารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
(ศูนย์อุดมศึกษาแม่สอด) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานที่
1	นายสมเกียรติ กุลกิติเกตุ	ผ.อ.ศูนย์กีฬา และนันทนาการ	ศูนย์กีฬาและนันทนาการ จ. ตาก
2	นายนฤดม นาเถิน	อบต.	อบต. แม่ดาว
3	นายบุญช่วย อุดจอม	อบต.	อบต. แม่ภาษา
4	นส. อรสา หลวงหลาย	นักวิชาการ	เทศบาลตำบลท่าสายลวด
5	ส.ต.ท. วินัย ใจโปร่ง	ตำรวจท่องเที่ยว	ตำรวจท่องเที่ยวอำเภอแม่สอด
6	นายอินเสาร์ เป็งขอย	ผู้อาวุโส	ตำบลแม่กุ
7	นายสมชัย หมื่นจันะ	ผู้อาวุโส	ตำบลท่าสายลวด
8	นายอำพล อุดจอม	ผู้อาวุโส	ตำบลแม่ปะ
9	นายเสท ทีโทน	ผู้อาวุโส	ตำบลแม่ภาษา
10	นางจำเนียง ตาทิยะ	ประชาชน	ตำบลแม่กุ
11	นางบุพา กาสือทะ	ประชาชน	ตำบลพะวอ
12	นายจ้อย เจียงแขก	ประชาชน	ตำบลแม่ดาว

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์
วัน เดือน ปี เกิด	2 สิงหาคม 2512
ภูมิลำเนา	ตำบลสามเสนใน อำเภอพญาไท กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	179 ซอย คู້บอน 19 แยก 8 แขวงคั่นนายาว เขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร
อาชีพ	ค้าขาย
ตำแหน่ง	เจ้าของกิจการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2531	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2535	ระดับศิลปศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ (ภาษาฝรั่งเศส) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ. 2550	ระดับศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร